



Eierskapskontroll Samfunnsansvar i konsern – Sporveien AS

2019

Tidligere publikasjoner fra Kommunerevisjonen i Oslo

- Rapport 1/2018 Svømmeopplæringen i barneskolen
- Rapport 2/2018 Eierskapskontroll – Vigo IKS
- Rapport 3/2018 Oppsummering av utvalgte undersøkelser gjennomført i regnskapsrevisjonen 2017
- Rapport 4/2018 Renovasjonsetatens anskaffelse av avfallsinnhenting
- Rapport 5/2018 Sykehjemsetaten – kvalitetsutvikling i langtidshjem og helsehus
- Rapport 6/2018 Overordnet styring av informasjonssikkerhet
- Rapport 7/2018 Saksbehandlingstid reguleringsplaner – Detaljregulering i Oslo kommune
- Rapport 8/2018 Barnevernsinstitusjoner – kompetanse og bemanning m.m.
- Rapport 9/2018 Bydelenes forebygging av utenforskap blant barn og unge
- Rapport 10/2018 Måloppnåelse og resultater i Områdeløft Tøyen
- Rapport 11/2018 Styring av Boligbygg Oslo KF for å forebygge korrupsjon og misligheter
- Rapport 12/2018 Eiendomstransaksjoner i Boligbygg Oslo KF
- Rapport 13/2018 Eierskapskontroll – HAV Eiendom AS
- Rapport 14/2018 Klimaetatens arbeid med kommunens klimamål
- Rapport 15/2018 Rehabilitering i helsehus
- Rapport 16/2018 Ernæringsarbeidet i hjemmetjenesten
- Rapport 17/2018 Spesialundervisning i videregående skole – Elvebakken videregående skole og Kuben videregående skole
- Rapport 18/2018 Internkontroll i investeringsprosjekter i Omsorgsbygg
-
- Rapport 1/2019 Sikkerhetskrav i IKT-anskaffelser
- Rapport 2/2019 Tilgjengeligheten til sosiale tjenester i NAV
- Rapport 3/2019 Oppsummering av utvalgte undersøkelser gjennomført i regnskapsrevisjonen 2018
- Rapport 4/2019 Eierskapskontroll – Oslo Pensjonsforsikring AS
- Rapport 5/2019 Kommunens bruk av leverandøroppfølgingssystemet HMSREG – Utviklings- og kompetanseetaten, Kultur- og idrettsbygg Oslo KF, Undervisningsbygg Oslo KF.
- Rapport 6/2019 Vg3 fagopplæring i skole – Elektrikerfaget på Bjørnholt videregående skole og Helsearbeiderfaget på Nydalen videregående skole
- Rapport 7/2019 Forvaltning av informasjon om kommunal eiendom
- Rapport 8/2019 Bemanning og kontinuitet i hjemmetjenesten
- Rapport 9/2019 Dispensasjoner og oppfølging av mulige ulovligheter – Plan- og bygningsetaten
- Rapport 10/2019 Vinterdrift av veinettet
- Rapport 11/2019 Økonomisk internkontroll i Oslo Havn KF
- Rapport 12/2019 Bydelenes frisklivsarbeid
- Rapport 13/2019 Legemiddelhåndtering – Helseetaten, Sykehjemsetaten og Velferdsetaten
- Rapport 14/2019 Ansettelse i kommunen
- Rapport 15/2019 Kontraktoppfølging i Vann og avløpsetaten
- Rapport 16/2019 Medvirkning i reguleringsplaner

For mer informasjon om Kommunerevisjonen og våre rapporter se www.krv.oslo.kommune.no

Forord

Denne rapporten er et resultat av prosjektet *Samfunnsansvar i konsern – Sporveien AS*.

Bystyret behandlet 22. juni 2016 *Overordnet analyse og plan for selskapskontroll 2016–2020* (sak 187) og vedtok blant annet følgende:

Det gjennomføres etter kontrollutvalgets nærmere vurdering eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i et utvalg selskaper. Selskaper som er tillagt et samfunnsmessig ansvar i tillegg til rent forretningsmessig drift, skal prioriteres i denne kontrollen.

Prosjektet ble vedtatt gjennomført av kontrollutvalget 29. januar 2019 ved behandling av sak om forvaltningsrevisjon med oppstart første halvår 2018 (sak 7).

Denne eierskapskontrollen er gjennomført i overensstemmelse med den tidligere kommunelovens regler om gjennomføring av selskapskontroll i §§ 77 nummer 5 og 80 samt forskrift om kontrollutvalg §§ 13 og 14 og gjeldende kommunelov §23-2 første ledd bokstav d jf. § 23-4 og § 23-6. Gjennomføringen av eierskapskontrollen er basert på Norges Kommunerevisorforbunds (NKRF) *Veileder i selskapskontroll – med vekt på eierskapskontroll*.

Prosjektet er gjennomført av Kristin Skaane (prosjektleder) og revisjonsrådgiver Nina M. Vestlund.

Vi vil takke Sporveien AS for nødvendig bistand i løpet av prosjektet.

19. desember 2019



Hilde Ludt
ass. avdelingsdirektør



Kristin Skaane
seniorrådgiver

Innhold

Hovedbudskap	5
Sammendrag	5
1. Innledning.....	9
1.1 Bakgrunn	9
1.2 Formål og problemstillinger	10
1.3 Avgrensninger.....	10
1.4 Vurderingskriterier	10
1.5 Metodisk tilnærming og gjennomføring	10
1.6 Rapportens oppbygging	11
2. Kort om konsernet Sporveien AS	12
3. Byrådens eieroppfølging av Sporveien AS	13
3.1 Eierstyringsdialog om ivaretagelse av samfunnsansvar	13
3.2 Oppfølging av risiko knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar	16
4. Sporveiens eieroppfølging av datterselskaper.....	19
4.1 Eierstyringsdialog om ivaretagelse av samfunnsansvar	19
4.2 Oppfølging av risiko knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar	22
5. Kommunerevisjonens konklusjon	25
6. Mottatte uttalelser og Kommunerevisjonens vurdering	27
6.1 Byrådsavdeling for miljø og samferdsel	27
6.2 Styret i Sporveien AS	28
Referanser	29
Figuroversikt.....	29
Vedlegg 1 Kriterier	31
Vedlegg 2 Uttalelse fra byrådsavdeling for miljø og samferdsel.....	37
Vedlegg 3 Uttalelse fra styret i Sporveien AS og datterselskapene.....	40

Hovedbudskap

Kommunerevisjonen har undersøkt eieroppfølgingen av Sporveiskonsernets ivaretagelse av samfunnsansvar.

Både byråden og morselskapet hadde etablert rutiner og praksis for eierstyringsdialogen som kunne bidra til en ryddig dialog og etterlevelse av aksjelovgivningens krav. Både byråden og morselskapets styre hadde kjennskap til relevante samfunnsansvarsområder for selskapet/konsernet og oppga å følge opp risiko. Det var likevel enkelte svakheter og forbedringsområder, blant annet knyttet til rapportering og oppfølging av risiko. Videre fikk ikke morselskapets styre som eier informasjon om arbeid med og risiko knyttet til alle samfunnsansvarsområdene i datterselskapene.

Sammendrag

Formålet med Kommunerevisjonens eierskapskontroll har vært å gi informasjon til kontrollutvalget og bystyret om utøvelse av eierskapet i Sporveien AS og tre utvalgte datterselskaper, Sporveien Trikken AS, Sporveien T-banen AS og Unibuss AS. Kommunerevisjonen har vurdert om byråden for miljø og samferdsels og morselskapets eieroppfølging av Sporveiskonsernets ivaretagelse av samfunnsansvar var tilfredsstillende i perioden 2017–2019.

Sporveiskonsernet består av morselskapet Sporveien AS og fem datterselskaper. Sporveien AS er 100 prosent eid av Oslo kommune. Konsernet har om lag 3800 ansatte og en omsetning på 4,9 milliarder kroner. Sporveien eier, utvikler og forvalter infrastrukturen knyttet til T-bane og trikk – det vil si skinner, stasjoner, tunneller, baser, bygninger og signalanlegg. Konsernet har også et helhetlig ansvar for driften av kollektivtrafikken, inkludert vedlikehold og oppgraderinger av vogner, skinner og annen infrastruktur. Selskapet er således svært viktig for kommunen.

Byråden for miljø og samferdsel utøvde eierskapet i Sporveien AS etter delegert myndighet fra bystyret og byrådet i undersøkelsesperioden. Styret i Sporveien AS utøver i kraft av å være øverste organ i selskapet, eierskapet i datterselskapene. Styret i Sporveien AS har i undersøkelsesperioden delegert generalforsamlingsfullmakten til konserndirektøren, som også var styreleder i datterselskapene som er omfattet av denne undersøkelsen.

Problemstilling og metode

Problemstillingen i kontrollen har vært:

- Er eieroppfølgingen av selskapets ivaretagelse av samfunnsansvar tilfredsstillende?

Problemstillingen er besvart ved å undersøke om eier, henholdsvis byråden og de som utøver eierskap i datterselskap

- har sørget for en tilfredsstillende styringsdialog
- har god kjennskap til hvilke samfunnsansvarsområder som er relevante for selskapene, og hvilken risiko selskapene står overfor innenfor de ulike samfunnsansvarsområdene
- har forsikret seg om at selskapene har identifisert vesentlige risikoområder ved selskapenes drift
- har klargjort om selskapene har etablert hensiktsmessige systemer og rutiner som kan bidra til å redusere risikoen for uønskede hendelser

Eierskapskontrollen gjennomføres ikke som en forvaltningsrevisjon, men som en mer begrenset kontroll og uten anbefalinger. Undersøkelsen er basert på Kommunerevisjonen i Oslos opplegg for eierskapskontroll som er benyttet i en rekke tidligere eierskapskontroller vedrørende aksjeselskaper som Oslo kommune eier helt eller delvis.

Kontrollen ble gjennomført ved innhenting og gjennomgang av egenerklæringer fra byråden og selskapets og datterselskapenes styrer og andre dokumenter som er relevante for eierstyringen. De viktigste dokumentene er innkallinger, sakspapirer og protokoller fra generalforsamlinger og tertialmøter, samt brev og annen skriftlig kommunikasjon mellom eier og selskap.

Datainnsamlingen foregikk i hovedsak i perioden juni–august 2019.

Sentrale vurderinger

Byrådets eieroppfølging av Sporveien AS

Eier hadde etablert rutiner og praksis for styringsdialogen som kunne bidra til en ryddig dialog og etterlevelse av aksjelovgivningens krav. At det normalt ikke ble utarbeidet møtereferater utover presentasjonene på tertialmøtene, kan medføre risiko for utydelighet og manglende etterprøvbarehet i eierdialogen.

Samfunnsansvarstemaene var en del av kommunikasjonen mellom eier og selskap, og Sporveien rapporterte skriftlig gjennom årsrapportene. Sporveien AS redegjorde imidlertid ikke eksplisitt i årsberetningene for sitt arbeid når det gjaldt effektiv ressursbruk ved anskaffelser slik det forutsettes at skal gjøres i kommunens eierstyringsprinsipper.

Mye av informasjonen eier mottok om selskapenes ivaretagelse av samfunnsansvar, både skriftlig og i møter, fremsto som relativt overordnet, men det ble også orientert mer konkret om enkelte saker og hendelser som hadde oppstått. Eier hadde også tatt opp enkelte tema direkte med selskapet. Utover dette var det få spor av at byråden hadde fulgt opp styret, for eksempel ved å etterlyse redegjørelse for selskapets arbeid for sikre effektiv ressursbruk ved anskaffelser. For et så betydningsfullt selskap/konsern som Sporveien AS, mener Kommunerevisjonen at dette er spesielt viktig.

Ifølge byråden hadde selskapet i undersøkelsesperioden identifisert de viktigste utfordringene og mulighetene knyttet til konsernets samfunnsrolle.

Eier ble gjort kjent med risiko selskapet sto overfor på enkelte samfunnsansvarsområder. Byråden oppga å følge opp avdekket risiko. Byrådets oppfølging var i hovedsak knyttet til konkrete hendelser eller saker som hadde oppstått i datterselskapene. Selv om oppfølging av risiko hovedsakelig er en oppgave for selskapets styre og daglig ledelse, vil Kommunerevisjonen påpeke at en systematisk oppfølging også fra eiers side kan bidra til et mer helhetlig bilde av vesentlige risikoer innenfor samfunnsansvarsområdene. Dette kan også redusere faren for mangel på vesentlig informasjon, for eksempel når eier og kommunen skal fatte beslutninger.

Eier var kjent med at selskapet og konsernet hadde etablert systemer for håndtering av risiko, blant annet gjennom Risk Management Forum.

Sporveiens eieroppfølging av datterselskaper

Morselskapet (eier) hadde etablert rutiner og praksis for styringsdialogen i konsernet. Rutinene kunne bidra til en ryddig dialog og etterlevelse av aksjelovens krav.

Konsernet hadde en integrert styringsmodell, der daglig leder i morselskap også var styreleder i datterselskapene. Styret i morselskapet hadde også gitt ham fullmakt til å være generalforsamling i disse. I tillegg var datterselskapenes direktører medlem av konsernledelsen og konsernledelsen hadde en sentral rolle i strategi, mål, budsjett og virksomhetsplaner. Selv om en slik modell kan ha mange fordeler, kan den samtidig tilrettelegge for en uformell styringsdialog. Dette øker behovet for å ha en bevissthet knyttet til roller og hvilke beslutninger som formelt må behandles av eier.

Kommunerevisjonen merker seg opplysningen fra konsernsjefen om at det er stor bevissthet i selskapet rundt dette. Samtidig oppga datterselskapene at eierbeslutninger også ble tatt i styremøter. Dette er i så fall ikke i tråd med aksjeloven.

Samfunnsansvarstemaene var en del av kommunikasjonen mellom eier- og datterselskapene gjennom årsrapportene med årsberetningene. Utover dette har Kommunerevisjonen ikke sett dokumentasjon som viste at morselskapet i den formelle eierdialogen har fulgt opp at datterselskapenes styre har oppmerksomhet på ivaretagelse av samfunnsansvar. Dette utelukker likevel ikke at konsernet har dette på dagsorden på annen måte.

I den formelle eierstyringsdialogen fikk konsernstyret som eier informasjon om risiko innenfor samfunnsansvarsområdene hos datterselskapene gjennom styrenes beretninger. Konsernstyret mottok også informasjon om resultatene fra analysene til Risk Management Forum. Forumet var et rådgivende organ for konsernledelsen, og hadde som en hovedoppgave jevnlig å rapportere om konsernets samlede og helhetlige risiko, inkludert risikoreducerende tiltak.

Oppfølging og risikohåndtering syntes i hovedsak å skje i konsernet gjennom Risk Management Forum og konsernstyrets behandling av risikoene som dette forumet fremla. Eier var således kjent med datterselskapenes systemer for håndtering av risiko.

Risikobildet og risikohåndteringen konsernstyret fikk presentert var knyttet til samlet risiko i konsernet, og ikke til risiko knyttet til det enkelte datterselskapet. Datterselskapene oppga at eier også ble gjort kjent med risikovurderinger mv. gjennom datterselskapenes styremøter. At styrene får slik informasjon er nødvendig for en aktiv oppfølging og styrets ivaretagelse av eget påseansvar. Omfattende bruk av datterselskapenes styremøter for informasjon til konsernet, kan likevel medføre risiko for at styret i morselskapet som eier ikke mottar nødvendig og tilstrekkelig informasjon. Dersom sentral informasjon som døtrene gir i konsernet, for eksempel datterselskapenes egne risikovurderinger, ikke tilflyter styret i morselskapet som eier, kan det medføre at eier ikke får mulighet til å vurdere om risiko innenfor de aktuelle samfunnsansvarsområdene er tilstrekkelig vurdert og håndtert. Den integrerte styringsmodellen stiller særskilte krav til at styreleder i datterselskapene, som konsernsjef i morselskapet, systematisk løfter nødvendig informasjon til konsernstyret. Kommunerevisjonen merker seg at konsernsjef oppga at det var gode rutiner for å orientere eier.

Uttalelser til rapporten

Kommunerevisjonen har mottatt høringsuttalelse fra Byrådsavdeling for miljø og samferdsel og Sporveien AS. Uttalelsene følger i sin helhet i vedlegg 2 og 3.

1. Innledning

Gjennom bystyrets behandling av byråds sak 273/11 *Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper*, er det stilt forventninger til kommunalt eide selskapers ivaretagelse av samfunnsansvar. Kjerneverdier innen samfunnsansvar er ifølge prinsippene å verne om miljøet og å sikre gode sosiale forhold. Prinsippene omhandler etisk regelverk, misligheter og korrupsjon, anskaffelsesprosesser, helse, miljø og sikkerhetsarbeid (HMS-arbeid), miljøansvar, likestilling og samfunnssikkerhet. Eierdialogen er byrådets viktigste virkemiddel for å følge opp at selskaper med kommunal eierandel oppfyller kommunens forventninger til arbeidet med ivaretagelse av samfunnsansvar.

Sporveien AS (heretter Sporveien) er et 100 prosent kommunalt eid konsern bestående av et morselskap og flere datterselskaper. Byråden for miljø og samferdsel utøvde eierskapet etter delegert myndighet fra bystyret og byrådet i undersøkelsesperioden. Byrådsavdeling for miljø og samferdsel hadde ansvaret for eieroppfølgingen av Sporveien.

1.1 Bakgrunn

Det er viktig at befolkningen kan ha tillit til at kommunalt eide selskap opptrer ansvarlig og ryddig. Samfunnsansvar er definert i Melding til Stortinget 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap* som «det ansvar selskapene kan forventes å påta seg for mennesker, samfunn og miljø som påvirkes av virksomheten». Det fremgår av kommunens eierstyringsprinsipper at manglende ivaretagelse av samfunnsansvar kan medføre økonomisk tap og tap av omdømme for kommunen. Det kan i tillegg argumenteres for at offentlig eide aksjeselskapers ivaretagelse av samfunnsansvar har en viktig egenverdi, for eksempel at selskap opptrer etisk forsvarlig.

Sporveien har ansvaret for en samfunnskritisk tjeneste ved at konsernet leverer transporttjenester i Oslo. Ivaretagelse av samfunnsansvar er i flere tilfeller sentralt for konsernets oppdrag, for eksempel når det gjelder samfunnssikkerhet (som beredskap) og anskaffelser (som materiell). Videre er Sporveien en viktig aktør for å realisere kommunens vedtatte miljømål.

Organisering av offentlig virksomhet etter aksjeselskapsmodellen innebærer andre forutsetninger for styring enn for eksempel etatsmodellen. Formålet med denne typen organisering er ofte knyttet til kostnadseffektivitet, tjenestekvalitet, konkurranseutsetting, oppgave- og ansvarsfordeling og oversiktighet (*Veileder i selskapskontroll*, NKRF: 2018). Samtidig forsvinner den direkte instruksjonsretten, hvilket reduserer mulighetene for løpende politisk styring. Dette innebærer en risiko for mindre demokratisk transparens, kontroll og oppfølging, ettersom avstanden blir større mellom det politiske nivået og forvaltningen av felleskapets verdier. Denne risikoen kan øke ved organisering etter konsernmodellen, særlig hvis flere organisatoriske nivåer – datterselskaper, med eventuelle egne datterselskaper – opprettes under ett morselskap.

Videre, og også som en konsekvens av konsernmodellen, kan det oppstå spenninger mellom det enkelte aksjeselskaps juridiske selvstendighet på den ene siden, og det faktum at konsern ofte drives som en økonomisk og organisasjonsmessig enhet hvor det er en målsetting å utnytte konsernets ressurser optimalt, ref. blant annet NOU 1996:3 *Ny*

aksjelovgivning. Det kan for eksempel være risiko for interessekonflikt mellom konsernet (som eier) og et datterselskap.

Reell dialog og informasjonsutveksling mellom eier og selskap er viktig for at kommunen og morselskap som eier skal kunne følge opp ivaretagelse av samfunnsansvar.

1.2 Formål og problemstillinger

Formålet med undersøkelsen har vært å gi informasjon om kommunens og Oslo Sporveier AS utøvelse av eierskap og bidra til å utvikle eierstyringen i Oslo kommune.

Problemstillingen har vært følgende:

- Er eieroppfølgingen av selskapets ivaretagelse av samfunnsansvar tilfredsstillende?

Problemstillingen besvares ved å undersøke om eier, henholdsvis byråd/byrådsavdeling og de som utøver eierskap i datterselskap

- har sørget for en tilfredsstillende styringsdialog
- har god kjennskap til hvilke samfunnsansvarsområder som er relevante for selskapene, og hvilken risiko selskapene står overfor innenfor de ulike samfunnsansvarsområdene
- har forsikret seg om at selskapene har identifisert vesentlige risikoområder ved selskapenes drift
- har klargjort om selskapene har etablert hensiktsmessige systemer og rutiner som kan bidra til å redusere risikoen for uønskede hendelser

1.3 Avgrensninger

Undersøkelsen er avgrenset til perioden 2017–2019 og omfatter et utvalg av Sporveiens datterselskaper. Faktabeskrivelsen inneholder også informasjon fra dokumentasjon (årsrapporter) som omhandler 2016, disse ble behandlet og utgjorde grunnlag for eierstyring i 2017 (generalforsamling).

1.4 Vurderingskriterier

Eierskapsutøvelsen er vurdert mot et sett av kriterier på områder der vi har tilstrekkelig informasjon til å gjennomføre vurderinger. Kilder for kriteriene er blant annet

- lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)
- byrådssak 273/11 *Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper*, tatt til orientering av bystyret 25. april 2012 (sak 98)
- *Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll*, KS, 2015

1.5 Metodisk tilnærming og gjennomføring

Eierskapskontrollen er en begrenset kontroll. Undersøkelsen er basert på Kommunerevisjonen i Oslos metode for eierskapskontroll, som er benyttet i en rekke tidligere eierskapskontroller vedrørende aksjeselskaper som Oslo kommune eier helt eller delvis.

Kommunerevisjonen har sett på hvordan kommunen som eier sørget for at krav som ble stilt til selskapets ivaretagelse av samfunnsansvar ble formidlet i hele konsernet. Vi har

undersøkt eierdialogen mellom byråden for miljø og samferdsel (heretter byråden) og Sporveien. Vi har også undersøkt eierdialogen innad i konsernet, mellom Sporveien som konsernets morselskap og datterselskapene Sporveien Trikken AS (heretter Trikken), Sporveien T-banen AS (heretter T-banen) og Unibuss AS (heretter Unibuss).

Kontrollen ble gjennomført ved innhenting av egenerklæringer fra byråden samt styrene i Sporveien og datterselskapene Trikken, T-banen og Unibuss, og andre dokumenter som er relevante for eierstyringen. De viktigste dokumentene er innkallinger, sakspapirer og protokoller fra generalforsamlinger og brev og annen skriftlig kommunikasjon mellom eier og selskap.

Gitt undersøkelsens karakter gis det ikke anbefalinger.

Prosjektet ble formelt startet ved utsendelse av oppstartsbrev til byråden og Sporveien med datterselskaper 9. april 2019.

Det ble gjennomført et oppstartsmøte 22. mai 2019 med byrådsavdelingen, styreleder og administrerende direktør i Sporveien.

Datainnsamling foregikk i hovedsak i perioden juni–august 2019.

1.6 Rapportens oppbygging

I kapittel 2 beskrives konsernets organisering. I kapittel 3 og 4 gjennomgås fakta og vurderinger av eierskapsutøvelsen i konsernet. Kommunerevisjonens konklusjoner fremkommer i kapittel 5. I kapittel 6 sammenfatter og kommenterer vi uttalelsene til rapporten fra Byrådsavdeling for miljø og samferdsel og Sporveien AS.

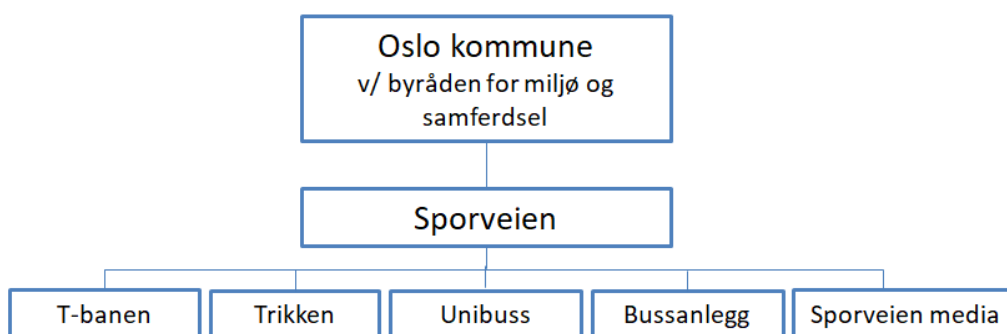
2. Kort om konsernet Sporveien AS

Sporveien har som formål selv, eller gjennom deltakelse i og samarbeid med andre selskaper, å forestå persontransport, samt annen virksomhet i naturlig forbindelse med dette.

Konsernet består av morselskapet Sporveien AS og fem datterselskaper.

Konsernet har om lag 3800 ansatte og en omsetning på 4,9 milliarder kroner. Sporveien eier, utvikler og forvalter infrastrukturen knyttet til T-bane og trikk – det vil si skinner, stasjoner, tunneller, baser, bygninger og signalanlegg. Konsernet har også et helhetlig ansvar for driften av kollektivtrafikken, inkludert vedlikehold og oppgraderinger av vogner, skinner og annen infrastruktur (kilde: www.sporveien.com).

Figur 1 Organisering av konsernet



Note: Opplysningene i tabellen er basert på informasjon fra Sporveiens nettside www.sporveien.com. Sporveien AS eier eller har eierandeler i enkelte andre selskaper. Unibuss har også egne datterselskaper.

Sporveien styres av generalforsamling, bedriftsforsamling, styre og daglig leder. Det er byråden for miljø og samferdsel som utgjør Sporveiens generalforsamling. Generalforsamlingen behandler og vedtar saker og oppnevner ekstern revisor. Sporveien har i tillegg en bedriftsforsamling som blant annet velger styre og fører tilsyn med styrets og daglig leders forvaltning av selskapet. Generalforsamlingen utpeker åtte av bedriftsforsamlingens tolv medlemmer, fire velges av og blant de ansatte. Konsernstyret i Sporveien består av fem eierrepresentanter og to ansattrepresentanter.

3. Byrådets eieroppfølging av Sporveien AS

I dette kapitlet omtales først byrådets eierstyringsdialog med Sporveien som angår ivaretagelse av samfunnsansvar, og deretter byrådets eieroppfølging av risiko knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar i Sporveien.

3.1 Eierstyringsdialog om ivaretagelse av samfunnsansvar

3.1.1 Kriterier

Kommunerevisjonen har lagt følgende kriterier til grunn:

- Byråden (eier) bør ha etablert rutiner og praksis for styringsdialogen som sikrer en ryddig dialog og at aksjelovgivningens krav til eierinstruksjoner i generalforsamling overholdes.
- Samfunnsansvarstemaene bør være en del av den ordinære kommunikasjonen mellom byråden og selskapene.
- Byråden bør følge opp at styrene har oppmerksomhet på selskapets samfunnsansvar i sin forvaltning av selskapene.

Kommunerevisjonen undersøkelse omfatter de samfunnsansvarsområdene som fremkommer i kommunens eierstyringsprinsipper, herunder etiske regler, misligheter og korrupsjon, effektiv ressursbruk ved anskaffelser, HMS-arbeid, miljøansvar, likestilling og samfunnsikkerhet.

3.1.2 Faktabeskrivelse

Styringsdialog

Når det gjaldt rutiner for styringsdialogen mellom byråden (eier) og Sporveien, oppga byråden at det i tillegg til generalforsamling ble avholdt faste tertialmøter med gjensidig informasjonsutveksling. På tertialmøtene møtte representanter administrasjonen og fra Sporveien møtte konsernsjef samt andre ledere etter behov. Eierbeslutninger ble ifølge byråden tatt i generalforsamling, noe styret i Sporveien bekreftet.

Det ble utarbeidet en agenda for tertialmøtene. Agendaen ble ifølge byråden laget i samråd mellom byrådsavdelingen og Sporveien. Sporveien hadde også med en presentasjon knyttet til de aktuelle sakene. Presentasjonene ble brukt som referat fra møtene, og ble arkivert i kommunens saksbehandlingssystem. Kommunerevisjonen har sett slike innkallinger og presentasjoner/referater for perioden 2017–2019.

I et eget referat fra et møte mellom Sporveien og eier 4. mars 2019 fremgikk det at det var enighet om å ha «tettere dialog mellom byrådsavdelingen og styreleder, slik at kontakten ikke begrenses til kun formelle sammenhenger som generalforsamling».

Utover dette var det ikke fastsatt rutiner for styringsdialogen.

Samfunnsansvar i styringsdialogen og eiers oppfølging

Eier har overfor Kommunerevisjonen påpekt at hovedansvaret for oppfølging av samfunnsansvar tilligger styret og daglig ledelse i selskapet. Ifølge byråden (eier) orienterte selskapet både skriftlig og muntlig om ivaretagelse av selskapets samfunnsansvar. Byråden viste til at temaet ble omtalt bredt i selskapets årsrapport (styrets årsberetning) og oppga at både tertialmøter og generalforsamlinger var arenaer

der selskapets ivaretagelse av samfunnsansvar ble behandlet. Årsrapporteringen omfattet hele konsernet.

Byråden viste til at Sporveien hadde et eget etisk regelverk, sist oppdatert i vedtak av styret i Sporveien 9. februar 2017, og at dette tilsvarte minst kommunens etiske regler.

Byråden viste videre til at eieroppfølgingen vedrørende Sporveiens arbeid med misligheter og korrupsjon inngikk som ledd i oppfølgingen av selskapets internkontroll. Videre var internkontroll i selskapet et fast punkt på tertialmøtene. I tillegg var internkontroll ifølge byråden fast informasjonspunkt på ordinær generalforsamling.

Sporveiens styre oppga at arbeidet med ivaretagelse av samfunnsansvar ble utfyllende kommentert og presentert for eier i generalforsamlingen.

En gjennomgang av mottatte agendaer og presentasjoner for tertialmøter i perioden 2017–2019 viste at samfunnsansvar ikke direkte var satt opp som eget tema, men at enkelte elementer knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar var behandlet. Dette gjaldt selskapets arbeid mot misligheter og korrupsjon, etikk og internkontroll. Arbeid mot misligheter og korrupsjon var konkret tatt opp i forbindelse med orientering om trikkeanskaffelsen og spørsmål om en eventuell avvisning av en mulig leverandør på grunn av påståtte misligheter i den svenske delen av konsernet selskapet inngikk i. Når det gjaldt internkontroll var agendapunktene i stor grad rettet mot økonomisk internkontroll.

Saksdokumenter fra ordinær generalforsamling i 2018 viste at «Selskapets status og arbeid med internkontroll» var en orienteringssak i møtet. Av referatet fremgikk at dette punktet omfattet en gjennomgang av revisors oppsummering av årsoppgjørsrevisjonen. Den overordnede vurderingen av selskapets virksomhetsstyring var at «det ikke var avdekket vesentlige svakheter knyttet til ledelsesrapportering og oppfølging av økonomi, likviditet og finansiering». I tillegg ble det vist til at revisor ga «uttrykk for at nytt overordnet rammeverk og fokus på risikostyring danner grunnlag for ytterligere forbedret virksomhetsstyring fremover». I møtet kom også eier med en protokolltilførsel som lød:

Oslo kommune ønsker at de mål og visjoner som er nedfelt i byrådssak 1104/17 Oslo kommunes anskaffelsesstrategi og 1057/17 Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes anskaffelser av varer, tjenester og bygg- og anlegg – Oslomodellen skal gjelde for selskaper der Oslo kommune eier alle aksjene eller eier majoriteten av aksjene.

Protokolltilførselen ble tatt til orientering og selskapet ble bedt om å komme med en redegjørelse for hvordan selskapet ville implementere dette og eventuelle konsekvenser for selskapet. En slik redegjørelse mottok eier i brev datert 14.12.2018. Det fremkom i brevet at selskapet arbeidet med å etablere en overordnet virksomhetsspesifikk anskaffelsesstrategi, hvor kommunens mål og visjoner innarbeides. Det ble vist til at innføring av Oslomodellen på enkelte områder kunne være kostnadsdrivende. Unibuss inngikk ikke i vurderingen som lå til grunn for redegjørelsen ettersom Unibuss opererer i konkurranseutsatt sektor.

I generalforsamling 2019 var internkontroll også en orienteringssak. Det ble fra selskapet opplyst at «complianceenhetens hovedfokus var etterlevelse av relevant regelverk, inkludert interne retningslinjer og redusert risiko for compliancebrudd». Det

var ikke presisert i referatet nærmere hvilke eller hva slags compliancebrudd det dreide seg om.

Ifølge byråden ble likestilling, HMS og temaene klima, energi og avfall omtalt i styrets beretning, slik at eier ble informert om selskapets arbeid på disse områdene.

Selskapets årsrapport skal inneholde både styrets beretning (årsberetning) og årsregnskapet. Regnskapsloven fastsetter blant annet at årsberetningen skal inneholde en oversikt over utviklingen og resultatet av virksomheten sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer virksomheten står overfor. Årsrapporten kan også inneholde annen informasjon.

En gjennomgang av den innledende delen av årsrapportene for 2016 og 2017 viste at selskapet hadde etablert seks prioriterte målområder: «Smart tur, Ren tur, God tur, God nabo, Driftige folk og Skikkelige folk». «Ren tur» omfattet mål og tiltak knyttet til klimagassutslipp og gjenvinning (miljø), «Driftige folk» omfattet i årsrapporten for 2016 blant annet omtale av arbeid med mangfold og likestilling, mål om å redusere sykefravær og AKAN-arbeid. I 2017 var blant annet mål om å redusere sykefraværet og øke avvikrappoteringsen på HMS omtalt. «Skikkelige folk» omhandlet i 2016 blant annet krav om å «innfri nulltoleranse for korrupsjon», varslingsmekanismer og ansvarlige innkjøp. I 2017 var kravet til nulltoleranse for korrupsjon ikke å ha tilfeller av diskriminering eller trakassering og opprettholde beredskap, tema under dette punktet.

Styrets beretning for 2016 inkluderte referanse til de seks delmålene og omtalte klimagassutslipp, gjenvinning, trafiksikkerhet og beredskap, sykefravær, HMS, likestilling, etikk og antikorrupsjon. I 2017 inkluderte styrets beretning temaene klima, energi og avfall. Temaet korrupsjon og felles etiske retningslinjer ble omtalt under compliance risiko. Også HMS-arbeid og likestilling var omtalt. Omtale av operasjonell risiko omfattet beredskap.

I årsrapporten for 2018 ble de seks målene gjentatt, og det ble redegjort for hva som inngikk i de ulike målområdene, ref. ovenfor. I styrets beretning ble temaene klima, energi og avfall, HMS, likestilling og ikke-diskriminering omtalt. Temaet korrupsjon og felles etiske retningslinjer ble omtalt i styrets beretning under overskriften «compliance risiko».

Effektiv ressursbruk ved anskaffelser var ikke direkte omtalt i styrets beretninger disse årene.

Når det gjaldt samfunnssikkerhet, oppfattet eier at spørsmålet i stor grad omhandlet beredskap og henviste til at Sporveien redegjorde for dette i årsrapport og styrets beretning.

Det fremgikk av årsrapportene for 2016, 2017 og 2018 (Del 4 Samfunnsansvar) at beredskap var omtalt. Temaet var også omtalt i styrets beretning under punktet om operasjonell risiko i 2017 og 2018. Byråden oppga at eier også ble orientert direkte fra Sporveien om hendelser av alvorlig karakter. Årsrapporten for 2018 redegjorde også kort for lekkasjen av fyringsolje på Ryen under overskriften «Ren tur». Det ble opplyst at selskapet hadde satt inn preventive tiltak. Oljeutslippet på Ryen var et eget

orienteringspunkt på generalforsamlingen i 2019 der selskapet ifølge presentasjonen redegjorde for status for opprydning og tiltak.

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel har i møte med Kommunerevisjonen gitt uttrykk for at informasjonen som Sporveien formidler er blitt ansett å ligge på et hensiktsmessig nivå.

3.1.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Eier hadde etablert rutiner og praksis for styringsdialogen som kunne bidra til en ryddig dialog og etterlevelse av aksjelovgivningens krav. At det normalt ikke ble utarbeidet møtereferater utover presentasjonene på tertialmøtene kan medføre risiko for utydelighet og manglende etterprøvbarehet i eierdialogen.

Undersøkelsene har vist at samfunnsansvarstemaene var en del av kommunikasjonen mellom eier og selskap, og Sporveien rapporterte skriftlig gjennom årsrapportene. Sporveien redegjorde imidlertid ikke eksplisitt i årsberetningene for sitt arbeid når det gjaldt effektiv ressursbruk ved anskaffelser slik det forutsettes at skal gjøres i kommunens eierstyringsprinsipper. Kommunerevisjonen noterer at det ble redegjort for enkelte store anskaffelser, og at byråden også hadde tatt opp selskapets etterlevelse av Osломodellen i generalforsamling 2019.

Mye av informasjonen eier mottok om selskapenes ivaretagelse av samfunnsansvar, både skriftlig og i møter, fremsto som relativt overordnet, men det ble også orientert mer konkret om enkelte saker og hendelser som hadde oppstått. Eier hadde også tatt opp enkelte tema direkte med selskapet. Utover dette var det få spor av at eier hadde fulgt opp styret, for eksempel ved å etterlyse redegjørelse for selskapets arbeid for sikre effektiv ressursbruk ved anskaffelser. Kommunerevisjonen merker seg at eier har gitt uttrykk for at informasjonen byråden har mottatt ligger på et hensiktsmessig nivå. Kommunerevisjonen er enig med eier i at styret og daglig ledelse har hovedansvaret for å følge opp selskapets ivaretagelse av samfunnsansvar. Kommunen har imidlertid gjennom eierstyringsprinsippene lagt til grunn at selskapene skal redegjøre for sitt arbeid på disse områdene til eier og at eier bør følge dette opp i den ordinære kommunikasjonen mellom kommunen og selskapet. For et så betydningsfullt selskap/konsern som Sporveien AS, mener Kommunerevisjonen at dette er spesielt viktig.

3.2 Oppfølging av risiko knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar

3.2.1 Kriterier

Kommunerevisjonen har lagt følgende kriterier til grunn:

- Byråden (eier) bør forsikre seg om at selskapet har identifisert vesentlige risikoområder.
- Byråden bør ha kjennskap til hvilke samfunnsansvarsområder som er relevante for selskapet, og vesentlig risiko selskapene står overfor innenfor de ulike samfunnsansvarsområdene.
- Byråden bør følge opp eventuell avdekket risiko i eierstyringen.
- Byråden bør ha klargjort om selskapene har etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risikoen for uønskede hendelser.

3.2.2 Faktabeskrivelse

Forsikre seg om at selskapet har identifisert vesentlige risikoområder

Eier påpekte at hovedansvaret for oppfølging av risiko tillå styret og daglig ledelse i selskapet.

Byråden viste til at Sporveien i perioden 2016–2017 hadde gjennomført en prosess for å videreutvikle og tydeliggjøre prioriteringene i sitt arbeid med samfunnsansvar. Byråden viste videre til at selskapet gjennomførte en vesentlighetsanalyse for å definere de viktigste utfordringene og mulighetene knyttet til konsernets samfunnsrolle. Videre hadde selskapet i 2017 etablert seks målområder, jf. punkt 3.1.2, som ifølge byråden dannet rammen for konsernets arbeid med samfunnsansvar. Innsatsen innenfor de seks områdene skulle samlet sett bidra til å løse selskapets samfunnsoppdrag på en måte som var til beste for de reisende, innbyggerne, naboer, ansatte og miljøet, og av høy etisk standard.

Kjennskap til relevante samfunnsansvarsområder og vesentlig risiko

Ifølge byråden var alle samfunnsansvarsområdene relevante for selskapet. Eier hadde ikke gjort en vurdering av om enkelte områder var mer relevante enn andre. Byråden viste til at samfunnsansvar og risikohåndtering var tema på tertialmøter. Selskapets arbeid med internkontroll, herunder risikohåndtering, var også fast informasjonspunkt på den ordinære årlige generalforsamlingen.

Mottatte referater fra tertialmøter viste at risiko i 2017 blant annet var et tema i forbindelse med trikkeprogrammet. Risikoene var i stor grad knyttet til økonomi og fremdrift. For trikkeanskaffelsen var compliance/regelverksetterlevelse et eget tema, og risiko knyttet til mulig korrupsjon hos et søsterselskap til en mulig leverandør ble tatt opp av selskapet (juni). I 2018 var risiko tatt opp blant annet i forbindelse med informasjonssikkerhet samt økonomi og fremdrift i ulike prosjekter. Det samme gjaldt for 2019.

Protokoller fra generalforsamlinger i perioden 2017 til 2019 viste at selskapets arbeid med internkontroll var et fast orienteringspunkt fra selskapets side. I 2017 ble det under overskriften «Status trikkeprogrammet» orientert om risiko knyttet til en mulig korrupsjonssak mot en av de prekvalifiserte leverandørene i trikkeanskaffelsen. I 2019 ble det orientert om Sporveiskonsernets sentrale risikoområder som omfattet store t-baneprosjekter, CBTC (communications-based train control), digitalisering, økonomisk resultat, sykefravær, Unibuss, helhetlig styringssystem, kompetansebehov, driftsstans t-bane, endring i kjernevirksomhet, forbedringseffekter, trikkeprogrammet, økonomiske misligheter, alvorlige hendelser, driftsstans trikk, negativ miljøpåvirkning og infrastrukturvedlikehold. Risikoen for de to første temaene var satt i rødt, mens de øvrige var satt i gult, med fallende risikoverdi. Det ble også redegjort for oljeutslippet på Ryen. Det fremgikk av Sporveiens presentasjon på generalforsamlingen at Miljødirektoratets tilsyn i etterkant av hendelsen hadde avdekket at Sporveiens miljørisikovurdering hadde vært mangelfull.

Risikoområdene var ifølge byråden videre omtalt i styrets beretning. Selskapet rapporterte på følgende risikoområder; markedsrisiko, compliance-risiko (ref. her etiske retningslinjer og nulltoleranse mot korrupsjon), operasjonell risiko, likviditetsrisiko, kraftpriserisiko, valutarisiko og renterisiko. Operasjonell risiko var blant annet knyttet til krav om beredskapsplan og samarbeid med nødetatene. Styrets rapportering for årene

2017 til 2019 viste at selskapets rapportering på compliance-risiko omfattet en referanse til kravet om null-toleranse for korrupsjon og felles etiske retningslinjer for medarbeidernes opptreden. Det fremgikk videre at det ikke var avdekket vesentlige brudd på Sporveiens etiske regelverk i 2016, 2017 og 2018.

Hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risiko

Når det gjaldt hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risiko viste byrådsavdelingen til selskapets presentasjoner og gjennomganger av internkontrollen på tertialmøtene og generalforsamling. Eier la til grunn at rutineutforming og oppfølging av disse tilligger styrets forvaltningsansvar. Styret viste blant annet til konsernets Risk Management Forum, som var et rådgivende og forberedende organ for konsernledelse, revisjonsutvalg og styre i saker som gjelder risikostyring og internkontroll. Formålet var å bidra til helhetlig risikostyring og hensiktsmessig koordinering mellom enheter i Sporveien. En hovedoppgave for Risk Management Forum var jevnlig rapportering til styret av konsernets samlede og helhetlige risiko, inkludert risikoreducerende tiltak knyttet til identifiserte og prioriterte risikoområder. Styret i morselskapet mottok ikke datterselskapenes risikovurderinger (risiko på selskapsnivå). Eier var orientert om forumets arbeid i årsrapporten.

Oppfølging av avdekket risiko

Byråden viste til at selskapet informerte eier i saker hvor risiko var avdekket og hendelser oppstått. Informasjon ble gitt i tertialmøter og på generalforsamling. Dersom eier ønsket utvidet informasjon, ble selskapet bedt om å gi dette i et eierbrev. Selskapets ivaretagelse av samfunnsansvar var ikke tema i noen av de eierbrevene. Kommunerevisjonen har gjennomgått for perioden 2017–2019.

Selskapet hadde et eget varslingsystem og oppfølging ble ansett som styrets ansvar. Varsler som kommunen mottok ble oversendt styret i selskapet for videre håndtering.

3.2.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Ifølge eier hadde selskapet i undersøkelsesperioden identifisert de viktigste utfordringene og mulighetene knyttet til konsernets samfunnsrolle. Byråden kunne vise til flere prosesser, blant annet konsernets arbeid med å tydeliggjøre prioriteringene når det gjaldt samfunnsansvar.

Ifølge byråden var alle samfunnsansvarsområdene relevante for selskapet. Eier ble gjort kjent med risiko selskapet sto overfor på enkelte samfunnsansvarsområder.

Byråden oppga å følge opp avdekket risiko. Byrådets oppfølging var i hovedsak knyttet til konkrete hendelser eller saker som hadde oppstått i datterselskapene, for eksempel fyringsoljeutslippet på Ryen og mulig korrupsjon hos en tilbyder. Selv om oppfølging av risiko hovedsakelig er en oppgave for selskapets styre og daglig ledelse, vil Kommunerevisjonen påpeke at en systematisk oppfølging også fra eiers side kan bidra til et mer helhetlig bilde av vesentlige risikoer innenfor samfunnsansvarsområdene. Dette kan også redusere faren for mangel på vesentlig informasjon, for eksempel når eier og kommunen skal fatte beslutninger eller formidle informasjon om selskapet til bystyret.

Eier var kjent med at selskapet og konsernet hadde etablert systemer for håndtering av risiko, blant annet gjennom Risk Management Forum.

4. Sporveiens eieroppfølging av datterselskaper

I dette kapitlet omtales først Sporveiens eierstyringsdialog innad i konsernet, altså som angår morselskapets eierdialog om ivaretagelse av samfunnsansvar med datterselskapene Trikken, T-banen og Unibuss. Deretter omtales Sporveiens eieroppfølging av risiko knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar overfor datterselskapene.

4.1 Eierstyringsdialog om ivaretagelse av samfunnsansvar

4.1.1 Kriterier

Kommunerevisjonen har lagt følgende kriterier til grunn:

- Morselskapet (eier) bør ha etablert rutiner og praksis for styringsdialogen som sikrer en ryddig dialog og at aksjelovgivningens krav til eierinstruksjoner i generalforsamling overholdes.
- Samfunnsansvarstemaene bør være en del av den ordinære kommunikasjonen mellom morselskapet og datterselskapene.
- Morselskapet bør følge opp at styrene har oppmerksomhet om selskapets samfunnsansvar i sin forvaltning av selskapene.

4.1.2 Faktabeskrivelse

Rutiner og praksis for styringsdialogen

Morselskapet (eier) oppga i egenerklæringen at konsernsjefen hadde fullmakt fra styret til å møte på generalforsamling i datterselskapene. Konsernsjefen ivaretok der Sporveiens eierinteresser. Konsernsjefen var også styreleder i datterselskapene og fulgte i denne egenskap opp hvert enkelt selskap. Ifølge morselskapet var konsernsjefen derfor godt informert om datterselskapenes virksomhet. Morselskapet viste til at datterselskapenes styrever var ansvarlig for forvaltningen av datterselskapene i tråd med aksjelovens krav. Administrerende direktører i datterselskapene var medlem av konsernledelsen i Sporveien.

Ifølge morselskapet hadde det en integrert styringsmodell som innebar at konsernledelsen ble involvert i diskusjoner og beslutninger knyttet til strategi, mål, budsjett og virksomhetsplaner, slik at verdiskapning for konsernet ble optimalisert. Morselskapet påpekte at beslutninger knyttet til Sporveien AS som hørte under konsernstyret etter aksjeloven kapittel 6, ble tatt av konsernstyret. Ifølge datterselselskapene var konsernledelsen i Sporveien et rådgivende organ for konsernsjefen.

Morselskapet oppga at eierbeslutninger ble fattet i generalforsamling. Datterselskapene oppga at beslutninger ble fattet i generalforsamling og i datterselskapenes styremøter. Som følge av at Trikken, T-banen og Unibuss var datterselskaper til Sporveien, ble det i døtrenes styrever vedtatt likelydende policyer vedrørende samfunnsansvar som for Sporveien. Dette gjaldt for eksempel etisk regelverk.

Ifølge morselskapet var rutinene for styringsdialogen skriftliggjort, blant annet i «styreinstruks for hvert enkelt datterselskap» og i «Konsernsjefens instruks». Av førstnevnte dokument fremgikk det bestemmelser om transaksjoner mellom aksjeeier og selskapet. Av det sistnevnte dokumentet fremgikk det for eksempel at konsernsjefen

- normalt var styreleder i heleide datterselskap
- skulle ivareta Sporveiens eierinteresser i generalforsamling
- skulle påse at styret i et datterselskap ga morselskapet opplysninger som var nødvendige for å kunne vurdere konsernets stilling og resultatet av konsernets virksomhet og
- ut fra et tilsyns- og kontrollaspekt ved behov rapporterte til styret om virksomheten i slike selskaper

Ifølge datterselskapene var skriftlige rutiner for eierdialogen aksjeloven, selskapenes vedtekter, styreinstruks, instruks for daglig leder, samt styrets arbeidsplan og møteplan (årlig dokument). Utover at styreinstruksene omtalte transaksjoner mellom selskapene og aksjeeier, omtalte instruksene og planene datterselskapenes interne forhold.

Samfunnsansvar i styringsdialogen og eiers oppfølging

Ifølge morselskapet orienterte datterselskapene om sin ivaretagelse av samfunnsansvar i styrets beretning. Dersom eier ønsket ytterligere informasjon, ble det fulgt opp separat. Dette skjedde ifølge Sporveien gjennom jevnlig møter mellom styreleder i datterselskapene og administrerende direktør i datterselskapene. Konsernsjefen oppga i møte med Kommunerevisjonen at det var stor bevissthet rundt rolleforståelse i selskapet.

Ifølge datterselskapene ble ivaretagelse av samfunnsansvar tatt opp i styremøter og generalforsamling, i forbindelse med styrets arbeidsplan, styresaker og styrets beretning. Videre oppga datterselskapene at eiers oppfølging av føringer i kommunens eierstyringsprinsipper skjedde gjennom styrearbeid og årlige styresaker, som styringsmodell og organisering, samt oppfølging av selskapets drift og strategi, økonomi, risikostyring og internkontroll.

Morselskapet oppga følgende:

- Etisk regelverk: Sporveiens etiske regelverk ble sist oppdatert i styret i februar 2017. Styret i Sporveien vedtok de etiske reglene og besluttet at disse skulle gjelde for alle ansatte og alle innehavere av verv i konsernet Sporveien med datterselskaper. De respektive styrene i datterselskapene hadde deretter vedtatt det etiske regelverket for selskapet. Dette ble bekreftet av datterselskapene.
- Effektive anskaffelser: Sporveien med datterselskapene søkte å oppfylle kravene i «Oslo-modellen». For misligheter og korrupsjon, HMS, miljøansvar, arbeid med likestilling og samfunnssikkerhet ble eier informert om datterselskapenes arbeid gjennom styrets beretning. Dersom eier ønsket ytterligere informasjon, ble det fulgt opp separat. Eier ble orientert direkte fra datterselskapet om hendelser av alvorlig karakter. Orienteringen skjedde ifølge Sporveien i møter mellom styreleder i datterselskapene og administrerende direktør i datterselskapene, ref. også ovenfor.

Ifølge eiers og datterselskapenes egenerklæringer hadde det ikke vært tilfeller der eier hadde vurdert at selskapene ikke i tilstrekkelig grad hadde ivaretatt samfunnsansvar.

Årsberetningene for Unibuss for årene 2016, 2017 og 2018 viste at temaer innenfor områdene HMS, ytre miljø, likebehandling og samfunnssikkerhet (trafikksikkerhet) ble omtalt. Beretningene inneholdt ikke informasjon om selskapets arbeid eller tiltak innen områdene likestilling, sykefravær og etisk regelverk. Det ble i årsberetningen for 2016 nevnt at Unibuss hadde videreutviklet korrupsjonsarbeidet, men det fremkom ikke av

beretningen hva arbeidet gikk ut på. Utover dette ble misligheter og korrupsjon ikke omtalt. Arbeid med anskaffelser ble ikke omtalt, utover status for innkjøp av miljøvennlige busser.

Årsberetningene til Trikken for årene 2016, 2017 og 2018 inneholdt punkter om likestilling, HMS, ytre miljø og samfunnssikkerhet (trafikksikkerhet, beredskap). Når det gjaldt ytre miljø, ble det rapportert at skinnegående kollektivtrafikk var miljøvennlig og at energiøkonomisering var et prioritert satsingsområde. Årsberetningen inneholdt ikke informasjon om tiltak. Etisk regelverk, anskaffelser (trikkeprogrammet nevnes som politisk satsing) og misligheter og korrupsjon var ikke omtalt i årsberetningene for 2016 og 2017. I årsberetningen for 2018 ble det opplyst at kontrakt med ny trikkeleverandør var inngått. Utover dette inneholdt årsberetningene ikke informasjon om anskaffelser.

Årsberetningene for T-banen for årene 2016, 2017 og 2018 inneholdt punkter om likestilling, HMS, ytre miljø og samfunnssikkerhet (trafikksikkerhet, beredskap). Når det gjaldt ytre miljø, ble det rapportert at skinnegående kollektivtrafikk var miljøvennlig og at energiøkonomisering var et prioritert satsingsområde. Årsberetningen inneholdt ikke informasjon om tiltak. Etisk regelverk, anskaffelser og misligheter og korrupsjon var ikke omtalt i årsberetningene. Sporveien viste til at årsberetningene til Trikken og T-banen inneholdt informasjon om selskapenes arbeid med ikke-diskriminering, arbeidsmiljø, mangfold etc. og at dette var tema som er omfattet av etisk regelverk.

Innkalling til og protokoll fra generalforsamlinger inneholdt ikke informasjon som gjaldt datterselskapenes arbeid innen samfunnsansvarsområdene.

Kommunerevisjonen har ikke mottatt dokumentasjon som viser at morselskap/eier i den formelle styringsdialogen hadde fulgt opp at styrene i datterselskapene hadde oppmerksomhet på ivaretagelse av samfunnsansvar.

4.1.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Morselskapet (eier) hadde etablert rutiner og praksis for styringsdialogen i konsernet. Rutinene kunne bidra til en ryddig dialog og etterlevelse av aksjelovens krav.

Kommunerevisjonen merker seg at konsernet hadde en integrert styringsmodell, der daglig leder i morselskap også var styreleder i datterselskapene. Styret i morselskapet hadde også gitt ham fullmakt til å være generalforsamling i disse. I tillegg var datterselskapenes direktører medlem av konsernledelsen og konsernledelsen hadde en sentral rolle i strategi, mål, budsjett og virksomhetsplaner. Selv om en slik modell kan ha mange fordeler, kan den samtidig tilrettelegge for en uformell styringsdialog. Dette øker behovet for å ha en bevissthet knyttet til roller og hvilke beslutninger som formelt må behandles av eier. Kommunerevisjonen merker seg opplysningen fra konsernsjefen om at det er stor bevissthet i selskapet rundt dette. Kommunerevisjonen merker seg samtidig at datterselskapene, i motsetning til morselskapet, oppga at eierbeslutninger også ble fattet i styremøter. Dette er i så fall ikke i tråd med aksjeloven.

Samfunnsansvarstemaene var en del av kommunikasjonen mellom eier- og datterselskapene gjennom årsrapportene med årsberetningene. Utover dette har Kommunerevisjonen ikke sett dokumentasjon som viste at morselskapet i den formelle eierdialogen har fulgt opp at datterselskapenes styre har oppmerksomhet ivaretagelse

av samfunnsansvar. Dette utelukker likevel ikke at konsernet har dette på dagsorden på annen måte.

4.2 Oppfølging av risiko knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar

4.2.1 Kriterier

Kommunerevisjonen har lagt følgende kriterier til grunn:

- Morselskapet (eier) bør forsikre seg om at datterselskapene har identifisert vesentlige risikoområder.
- Morselskapet bør ha kjennskap til hvilke samfunnsansvarsområder som er relevante for datterselskapene, og vesentlig risiko datterselskapene står overfor innenfor de ulike samfunnsansvarsområdene.
- Morselskapet bør følge opp eventuell avdekket risiko i eierstyringen.
- Morselskapet bør ha klargjort om datterselskapene har etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risikoen for uønskede hendelser.

4.2.2 Faktabeskrivelse

Forsikre seg om at selskapet har identifisert vesentlige risikoområder

Med hensyn til identifisering av vesentlige risikoområder, oppga morselskapet at datterselskapene orienterte om sin risikovurdering i styrets beretning. Dersom morselskapet ønsket ytterligere informasjon, ble det fulgt opp separat.

Når det gjaldt kjennskap til relevante samfunnsansvarsområder og vesentlig risiko innenfor disse var ifølge morselskapets egenerklæring alle samfunnsansvarsområdene relevante. Eier hadde ikke gjort en vurdering av om enkelte områder var mer relevante enn andre. Ifølge eiers egenerklæring orienterte datterselskapene om de aktuelle samfunnsansvarsområdene i styrets beretning. Ifølge styret i T-banen var de mest relevante samfunnsansvarsområdene HMS, sikring og trafikksikkerhet. Ifølge styret i Trikken var det HMS og trafikksikkerhet. Ifølge styret i Unibuss var det arbeidsmiljø, ytre miljø og trafikksikkerhet.

Ifølge datterselskapenes egenerklæringer ble eier også gjort kjent med risikovurderinger mv. gjennom datterselskapenes styremøter.

Hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risiko

Når det gjaldt hensiktsmessige systemer og rutiner ble eier ifølge egenerklæringen orientert om datterselskapenes risikostyring og internkontroll i styrets beretning. Dersom eier ønsket ytterligere informasjon, ble det fulgt opp separat. Ifølge egenerklæringene hadde datterselskapene et risikosystem for generell virksomhetsrisiko som var tilpasset konsernets rapporteringssystem. Selskapene rapporterte også risiko og risikovurderinger til Risk Management Forum (RMF) i Sporveien som en del av morselskapet og datterselskapenes felles risikovurdering jf. pkt 3.2.2 ovenfor. Arbeidet hadde ifølge Sporveien fokus på alle typer risiko som kunne påvirke selskapets organisasjon og virksomhet. Risiko knyttet til samfunnsansvar var videre omfattet av flere av de risikoene som ble løftet gjennom Risk Management Forum og vurdert som mest kritiske.

I risikovurderingene for 2017, 2018 og 2019 inngikk ifølge Sporveien samfunnsansvarsområdene etisk regelverk, arbeid mot økonomiske misligheter og brudd på anskaffelsesregelverket, HMS og miljøansvar, i tillegg til samfunnssikkerhet. Når det gjaldt likestilling, var det ifølge Sporveien vurdert i risikoarbeidet og funnet at det ble arbeidet godt med likestilling i Sporveien slik at dette området ikke inngikk blant konsernets topprisikoer for perioden 2017, 2018 og 2019.

Ifølge datterselskapenes egenerklæringer hadde de inngått avtale med Sporveienkonsernet om leveranse av tjenester innenfor flere områder, herunder anskaffelser, lønn, innkjøp, verkstedtjenester mm. Risiko og tiltak innenfor disse områdene inngikk som en del av den årlige risikovurderingen i datterselskapene og i Sporveienkonsernet. Konsernet hadde organisert et arbeidsmiljøutvalg som jobber med kontinuerlig forbedring av HMS-forhold. Med hensyn til anskaffelser ble eier overordnet gjort kjent med hvorvidt selskapene hadde iverksatt risikoreduserende tiltak.

Ifølge Sporveien hadde Sporveikonsernet et felles varslingsystem som også omfattet datterselskapene, og oppfølgingen ble rapportert i den årlige compliance-rapporteringen. Dette ble bekreftet i datterselskapenes egenerklæringer.

Oppfølging av avdekket risiko

Når det gjaldt oppfølging av eventuell avdekket risiko, oppga morselskapet at datterselskapene informerte eier direkte om saker der risiko var avdekket og/eller hendelser var oppstått. Sporveien oppga at styreleder i morselskapet ble informert løpende dersom vesentlige hendelser og saker oppsto. Styreleder/konsernsjef påpekte i møte med Kommunerevisjonen at det var gode rutiner for å orientere eier om risiko og oppfølgingen av avdekket risiko. Ved alvorlige sikkerhetshendelser ble eier (byråd) varslet som en del av beredskapsrutinen. Dersom eier ønsket ytterligere informasjon, ble det fulgt opp separat. Datterselskapenes egenerklæringer bekreftet dette.

Årsberetningene til Unibuss for årene 2016, 2017 og 2018 inneholdt informasjon om finansiell risiko, markedsrisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko. Beretningene inneholdt ikke informasjon om risikoer eller risikoreduserende tiltak innenfor samfunnsansvarsområdene som denne undersøkelsen omfatter.

Årsberetningene til Trikken for årene 2016, 2017 og 2018 beskrev at sikkerhetsarbeidet var risikobasert. I tillegg var det et avsnitt der det stod at det ble jobbet systematisk med å forbedre områder i byen der risikoen for hendelser med trikk og fotgjengere var størst. Videre var det eget punkt for risiko, der rente- og valutarisiko ble beskrevet, samt beskrevet at risiko og usikkerhet hovedsakelig knyttet til leveranse kvaliteten og gjennomføring av effektiviseringstiltak. I årsberetningen for 2017 og 2018 ble det i tillegg nevnt at det i 2019 var risiko knyttet til gjennomføring av trikkeanskaffelsen og prosjekter for å tilrettelegge for nye trikker. Utover dette var vesentlige risikoer og risikoreduserende tiltak knyttet til samfunnsansvarstemaer ikke omtalt.

T-banens årsberetninger for årene 2016, 2017 og 2018 nevnte rente- og valutarisiko. Videre ble det nevnt at sikkerhetsarbeidet er risikobasert, det vil si at aktiviteter med størst risiko var de som ble prioritert. Videre var risiko og usikkerhet (2017–2019) hovedsakelig knyttet til leveranse kvaliteten og gjennomføring av effektiviseringstiltak. Utover dette inneholdt beretningene ikke informasjon om risikoer eller risikoreduserende tiltak knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar.

Innkalling til og protokoll fra generalforsamlinger inneholdt ikke informasjon som viste om, eventuelt hvordan, eier (morselskapet) hadde fulgt opp risiko innen samfunnsansvarsområdene hos datterselskapene.

4.2.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Morselskapet (eier) anså at alle ansvarsområdene var relevante og viktige for datterselskapene.

I den formelle eierstyringsdialogen fikk konsernstyret som eier kjennskap til og mottok informasjon om risiko innenfor samfunnsansvarsområdene hos datterselskapene gjennom styrenes beretninger. Konsernstyret mottok også informasjon om resultatene fra analysene til Risk Management Forum.

Oppfølging og risikohåndtering syntes i hovedsak å skje i konsernet gjennom Risk Management Forum og styrets behandling av risikoene som dette forumet fremla. Eier var således kjent med datterselskapenes systemer for håndtering av risiko.

Risikobildet og risikohåndtering konsernstyret (eier) fikk presentert var knyttet samlet risiko i konsernet, og ikke risiko knyttet til det enkelte datterselskapet. Kommunerevisjonen merker seg videre at datterselskapene oppga at eier også ble gjort kjent med risikovurderinger mv. gjennom datterselskapenes styremøter. At styrene får slik informasjon er nødvendig for en aktiv oppfølging og styrets ivaretagelse av eget påseansvar. Omfattende bruk av datterselskapenes styremøter for informasjon til konsernet, kan likevel medføre risiko for at styret i morselskapet som *eier* ikke mottar nødvendig og tilstrekkelig informasjon. Dersom sentral informasjon som døtrene gir i konsernet, for eksempel datterselskapenes egne risikovurderinger, ikke tilflyter styret i morselskapet som eier, kan det medføre at eier ikke får mulighet til å vurdere om risiko innenfor de aktuelle samfunnsansvarsområdene er tilstrekkelig vurdert og håndtert. Kommunerevisjonen vil her fremheve at den integrerte styringsmodellen stiller særskilte krav til at styreleder i datterselskapene, som konsernsjef i morselskapet, systematisk løfter nødvendig informasjon til konsernstyret. Kommunerevisjonen merker seg at konsernsjef oppga at det var gode rutiner for å orientere eier.

5. Kommunerevisjonens konklusjon

Kommunerevisjonen har undersøkt om eieroppfølgingen av Sporveiens ivaretagelse av samfunnsansvar var tilfredsstillende. Dette omfatter både byrådens oppfølging av Sporveien og styret i Sporveiens eieroppfølging av datterselskapene T-banen, Trikken og Unibuss.

Eierstyringsdialog om ivaretagelse av samfunnsansvar

Både byråden for miljø og samferdsel og morselskapet hadde etablert rutiner og praksis for eierstyringsdialogen som kunne bidra til en ryddig dialog og etterlevelse av aksjelovgivningens krav. Det var likevel enkelte svakheter forbedringsområder:

Utover Sporveiens presentasjoner ble det normalt ikke utarbeidet møtereferater fra tertialmøtene. Dette kan medføre risiko for utydelighet og manglende etterprøvnbarhet i *byrådens* eierdialog. Når det gjelder *morselskapets* eierstyring, merker Kommunerevisjonen seg at konsernet hadde en integrert styringsmodell. Selv om en slik modell kan ha mange fordeler, kan den samtidig tilrettelegge for en uformell styringsdialog. Dette øker behovet for å ha en bevissthet knyttet til roller og hvilke beslutninger som formelt må behandles av eier. Kommunerevisjonen merker seg at datterselskapene, i motsetning til morselskapet, oppga at eierbeslutninger også ble tatt i styremøter. Dette er i så fall ikke i tråd med aksjeloven.

Samfunnsansvarstemaene var en del av kommunikasjonen mellom *byråden* og selskapet, og Sporveien rapporterte skriftlig gjennom årsrapportene. Sporveien redegjorde imidlertid ikke eksplisitt i årsberetningene for sitt arbeid når det gjaldt effektiv ressursbruk ved anskaffelser slik det forutsettes at skal gjøres i kommunens eierstyringsprinsipper. Kommunerevisjonen noterer at det ble redegjort for enkelte store anskaffelser, og at byråden også hadde tatt opp selskapets etterlevelse av Oslomodellen i generalforsamlingen i 2019.

Mye av informasjonen *byråden* mottok om selskapenes ivaretagelse av samfunnsansvar, både skriftlig og i møter, fremsto som relativt overordnet, men det ble også orientert mer konkret om enkelte saker og hendelser som hadde oppstått. Eier hadde også tatt opp enkelte tema direkte med Sporveien. Utover dette var det få spor av at byråden hadde fulgt opp styret, for eksempel ved å etterlyse redegjørelse for selskapets arbeid for sikre effektiv ressursbruk ved anskaffelser. For et så stort og betydningsfullt selskap/konsern som Sporveien, mener Kommunerevisjonen at dette er spesielt viktig.

Når det gjaldt *morselskapets* eierstyring, var samfunnsansvarsområdene en del av kommunikasjonen med datterselskapene gjennom årsrapporter med årsberetninger. Utover dette har Kommunerevisjonen ikke sett dokumentasjon som viste at det i den formelle eierdialogen var fulgt opp at datterselskapenes styre hadde oppmerksomhet på ivaretagelse av samfunnsansvar. Dette utelukker imidlertid ikke at konsernet har dette på dagsorden på annen måte.

Oppfølging av risiko

Undersøkelsene har videre vist at eier – både byråden og morselskapets styre – hadde kjennskap til relevante samfunnsansvarsområder for selskapet/konsernet og selskapenes systemer for håndtering av risiko. Eierne oppga også å følge opp avdekket risiko. Det var likevel enkelte mulige forbedringsområder:

Byrådens oppfølging av risiko var i hovedsak knyttet til konkrete hendelser eller saker som hadde oppstått i datterselskapene. En mer systematisk oppfølging også fra eiers side innenfor samfunnsansvarsområdene kan bidra til et mer helhetlig bilde av vesentlige risikoer innenfor samfunnsansvarsområdene og redusere faren for mangel på vesentlig informasjon, for eksempel når eier og kommunen skal fatte beslutninger.

Risikobildet og risikohåndtering *styret i morselskapet* som eier fikk presentert, var knyttet til samlet risiko i konsernet, og ikke til risiko knyttet til det enkelte datterselskapet. Datterselskapene oppga at eier også ble gjort kjent med risikovurderinger mv. gjennom datterselskapenes styremøter. Omfattende bruk av datterselskapenes styremøter for informasjon til konsernet, kan medføre risiko for at styret i morselskapet *som eier* ikke mottar nødvendig og tilstrekkelig informasjon. Dersom sentral informasjon ikke tilflyter styret i morselskapet som eier, kan det medføre at eier ikke får mulighet til å vurdere om risiko innenfor de aktuelle samfunnsansvarsområdene er tilstrekkelig vurdert og håndtert.

6. Mottatte uttalelser og Kommunerevisjonens vurdering

Rapporten ble sendt til uttalelse til byråden for miljø og samferdsel og styret i Sporveien AS i brev datert 14. november 2019. Rapporten ble også sendt til styrene i datterselskapene med mulighet til å uttale seg. Kommunerevisjonen mottok svar fra Byrådsavdeling for miljø og samferdsel i brev datert 6. desember 2019 og en felles tilbakemelding fra styret i Sporveien AS og styrene i de tre datterselskapene datert 5. desember 2019.

6.1 Byrådsavdeling for miljø og samferdsel

6.1.1 Byrådsavdelingens uttalelse

Byrådsavdelingen oppga at rapporten setter fokus på viktige og sentrale områder i eierdialogen og at den oppleves som nyttig i den videre utviklingen av eierdialogen. Byrådsavdelingen oppfattet rapporten som ryddig og oversiktlig. Byrådsavdelingen oppga at den ikke fullt var kjent med Kommunerevisjonens metode for eierskapskontroll, men hadde ingen innvendinger mot de forhold som var undersøkt, anvendte kilder og data.

Når det gjaldt undersøkelsens kriterier pekte byrådsavdelingen på at byrådssak 273/11 *Oslo kommunenes prinsipper for god eierstyring* har et vedlegg som redegjør for aksjelovens regler om eiers og styrets ansvar og roller. Byrådsavdelingen mener vedlegget klargjør ansvars- og oppgavefordelingen mellom styret og eier.

Byrådsavdelingen oppga at den ikke fullt ut delte Kommunerevisjonens vurderinger knyttet til rapportering og oppfølging av risiko. Byrådsavdelingen påpekte at den muntlige og skriftlige rapporteringen byråden mottok, etter deres vurdering var i tråd med de forventningene byrådet stiller på dette området og i byrådssak 273/11. Byrådsavdelingen mente videre at risikooppfølgingen ikke var hendelsesbasert. Det ble vist til at siden internkontroll, herunder risiko, var fast punkt på tertialmøter og generalforsamlinger, var oppfølgingen av risiko en integrert del av eieroppfølgingen.

Byrådsavdelingen påpekte videre til at byråden følger opp alle Sporveiens større anskaffelser. Videre ble det vist til at anskaffelser er et av effektiviseringsområdene i Sporveiens forbedringsprogram BEST 2015 og BEST 2020 og at Sporveien rapporterer fast på forbedringsprogrammet ved hvert tertialmøte i tillegg til skriftlig redegjørelse via årsrapporteringen. Byrådsavdelingen mente således at eier følger med på Sporveiens effektiviseringsarbeid – også på anskaffelsesområdet.

6.1.2 Kommunerevisjonens vurdering

Kommunerevisjonen merker seg at byrådsavdelingen ikke fullt ut deler alle Kommunerevisjonens vurderinger. Når det gjelder risikooppfølging vil Kommunerevisjonen presisere at vurderingene er knyttet til risiko på samfunnsansvarsområdene, og ikke til risiko generelt. Internkontroll var en del av eieroppfølgingen. Risiko på samfunnsansvarsområdene, som har vært tema i denne undersøkelsen, var imidlertid i liten grad omtalt i mottatt dokumentasjon fra tertialmøter og generalforsamlinger.

Når det gjelder spørsmålet om oppfølging effektive anskaffelser, noterer Kommunerevisjonen at byrådsavdelingen mener den mottar rapportering på dette området blant annet gjennom årsrapporteringen. Forbedringsprogrammet BEST 2015 og BEST2020 er et program for økt produktivitet og kostnadsreduksjoner («mer

kollektivtransport for pengene»). Kommunerevisjonen vil likevel nevne at eierstyringsprinsippene når det gjelder samfunnsansvar viser til at selskapene skal bidra til økt verdiskaping ved å gjennomføre gode prosesser ved anskaffelser. Bruk av konkurranser basert på forretningsmessighet og likebehandling forutsettes. Kommunerevisjonen har på bakgrunn av kommentaren likevel gjort en presisering i vår vurdering slik at det nå fremgår at det ikke rapporteres eksplisitt på anskaffelsesområdet. Hovedbudskapet er også justert noe som følge av dette.

Kommunerevisjonen merker seg for øvrig at byrådsavdelingen mener å motta informasjon på samfunnsansvarsområdene i tråd med sine forventninger.

6.2 Styret i Sporveien AS

6.2.1 Sporveiens styres uttalelse

Sporveien påpekte at rapporten ga nyttige innspill til selskapets kontinuerlige arbeid med eierstyring, selskapsledelse og samfunnsansvar.

Sporveien viste til at Kommunerevisjonen hadde funnet at etablerte rutiner og praksis for styringsdialogen mellom Sporveien og eier var tilfredsstillende og i tråd med aksjelovens krav. Selskapet oppga også å være vel innforstått med at hvert konsernselskap skal ledes i henhold til aksjelovens bestemmelser, og at styringsmodellen er basert på dette viktige utgangspunktet. Sporveien viste til at selskapet har gode rutiner for å sikre at konsernsjefen som styreleder i hvert enkelt datterselskap sørger for at datterselskapets interesser ivaretas, slik at beslutninger fattes i henhold til aksjelovens bestemmelser.

Sporveien mente videre å ha gode rutiner for å sikre at informasjon om risiko knyttet til datterselskapene tilflyter styret i morselskapet som eier. Styret i morselskapet oppga å ha full tillit til at konsernsjefen rapporterer for samtlige forretningsområder og datterselskap. Dessuten er daglige ledere i datterselskapene jevnlig og rapporterer i morselskapets styre. Beslutninger som treffes i morselskapets styre som gjelder konsernet, var ifølge Sporveien således basert på full informasjon om datterselskapenes virksomhet.

6.2.2 Kommunerevisjonens vurdering

Kommunerevisjonens vurdering var at Sporveiens hadde etablert rutiner og praksis for styringsdialogen som kunne bidra til en ryddig dialog og etterlevelse av aksjelovgivningens krav. Kommunerevisjonen har likevel presisert at en integrert styringsmodell øker behovet for å ha en bevissthet knyttet til roller og hvilke beslutninger som formelt må behandles av eier. Kommunerevisjonen merker seg at selskapet mener å ha gode rutiner for å sikre at datterselskapenes interesser ivaretas og for å sikre at informasjon om risiko knyttet til datterselskapene tilflyter styret i morselskapet som eier.

Referanser

Listen inneholder sentrale dokumenter mv. som det er vist til i rapporten. Dette er ikke en fullstendig oversikt over det kildematerialet som er benyttet

a) Referanser fra Oslo kommune

Byrådssak 273/2011 *Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper*, av 22.12.2011, tatt til orientering av bystyret 25. april 2011, sak 98.

b) Eksterne referanser

LOV 1997-06-13 nr. 44: *Lov om aksjeselskaper*

LOV 1997-06-13 nr. 45: *Lov om allmennaksjeselskaper*

Justis- og beredskapsdepartementet, NOU *Ny aksjelovgivning*. 1996.

KS: *Anbefaling om eierstyring, selskapsledelse og kontroll*. 2015

Norges kommunerevisorforbund *Veileder i selskapskontroll*. 2018

Regjeringens eierpolitikk, Nærings- og handelsdepartementet. 2012.

www.sporveien.com

Figuroversikt

Figur 1 Organisering av konsernet 12

Vedlegg 1 Kriterier

Prosjektets hovedproblemstilling er som følger:

- Er eieroppfølgingen av selskapets ivaretagelse av samfunnsansvar tilfredsstillende?

«Eieroppfølging» henviser henholdsvis til byrådsavdelingens oppfølging av Sporveien AS siden, og Sporveien AS' oppfølging av datterselskapene Unibuss AS, Trikken AS og T-banen AS.

Hovedproblemstillingen er belyst gjennom en undersøkelse av følgende spørsmål: Har Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, og de som utøver eierskap i datterselskap,

- sørget for en tilfredsstillende styringsdialog?
- god kjennskap til hvilke samfunnsansvarsområder som er relevante for selskapene, og hvilken risiko selskapene står overfor innenfor de ulike samfunnsansvarsområdene?
- forsikret seg om at selskapene har identifisert vesentlige risikoområder ved selskapenes drift?
- klargjort om selskapene har etablert hensiktsmessige systemer og rutiner som kan bidra til å redusere risikoen for uønskede hendelser?

Problemstillingen gjelder Byrådsavdeling for miljø og samferdsel utøvelse av eierskap overfor Sporveien AS, og Sporveien AS' utøvelse av eierskap overfor Trikken AS, T-banen AS og Unibuss AS.

Problemstillingene skal besvares med utgangspunkt i vurderingskriterier. Kriteriene utgjør den målestokken som ligger til grunn for Kommunerevisjonens vurderinger. Kriteriene i denne undersøkelsen bygger i hovedsak på lover, retningslinjer og veiledninger. I det følgende vil vi presentere kriteriene som danner grunnlaget for denne undersøkelsen, samt grunnlaget for disse.

Utlede kriterier

Kommunerevisjonen legger følgende kriterier til grunn for undersøkelsen:

- Eier bør ha etablert rutiner og praksis for styringsdialogen som sikrer en ryddig dialog og at aksjelovgivningens krav overholdes.
- Samfunnsansvarstemaene bør være en del av den ordinære kommunikasjonen mellom kommunen og selskapene.
- Eier bør følge opp at styrene har oppmerksomhet på selskapets samfunnsansvar i sin forvaltning av selskapene.
- Eier bør forsikre seg om at selskapene har identifisert vesentlige risikoområder.
- Eier bør ha kjennskap til hvilke samfunnsansvarsområder som er relevante for selskapet/selskapene/konsernet, og vesentlig risiko selskapene står overfor innenfor de ulike samfunnsansvarsområdene.
- Eier bør ha klargjort om selskapene har etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risikoen for uønskede hendelser.
- Eier bør følge opp eventuell avdekket risiko i eierstyringen.

Kilder

Lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven), felles omtalt som aksjelovene.

Byrådssak 273/11 *Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper*

Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll, KS, 2015

Regjeringens eierpolitikk, Nærings- og handelsdepartementet, 2012.

Utledning av kriteriene

Eierstyring og styringsdialog

Kommunen forvalter store verdier og interesser på vegne av fellesskapet.

Organiseringen av offentlig virksomhet i aksjeselskap/konsern setter særskilte rammer for denne forvaltningen, for eksempel ved at den reguleres av aksjeloven og eierskapsprinsipper. Eierskapsprinsipper inneholder i stor grad eiers forventninger til og retningslinjer for aksjeselskap, og beskrivelser av styrets ansvar. Eier bør i styringsdialogen med selskapet følge opp selskapets arbeid i tilknytning til gitte forventninger, retningslinjer og ansvar.

Aksjeselskaper er selvstendige rettssubjekter og underlagt lovgivningen om aksjeselskaper. Bestemmelsen i aksjelovens § 5-1 innebærer at byråden/eierrepresentant gjennom generalforsamlingen står i et overordningsforhold til styret i kommunale aksjeselskaper, og kan gi instruksjoner som styret har plikt til å følge. Dette kan være generelle instruksjoner eller spesielle instruksjoner for den enkelte sak.

En annen konsekvens av aksjeloven/allmennaksjeloven § 5-1 er at byråden/eierrepresentant i egenskap av generalforsamling ikke har noen myndighet i selskapet når ikke generalforsamlingsformen benyttes.

Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper inneholder føringer for utøvelse av kommunalt eierskap.

Ifølge prinsippene må kommunen som eier opptre slik at det ikke skapes uklarhet om styrets formelle ansvar. Det er styrets ansvar å virkeliggjøre eiers mål med selskapet ved å forvalte og organisere selskapets ressurser på en optimal måte og føre tilsyn med daglig ledelse og drift. Måten eier samhandler med – og følger opp – styret har betydning for selskapets resultater og utvikling. Det påpekes også i eierstyringsprinsippene (pkt. 2.3.1) at det er grenser for eiers styringsrett. Går eier for langt i å blande seg inn i selskapets forretningsmessige saker, skaper eier uklarhet i rolledelingen mellom eier og styret og styrets ansvar for forvaltningen av selskapet.

Eierstyringsprinsipp 2 lyder: «Eierbeslutninger og vedtak skal foretas på generalforsamlingen.»

Det presiseres at byrådet vil følge aksjelovens system om at eierbeslutninger gjøres i eierforumet som er generalforsamlingen. På den måte sikrer byrådet en ryddig rollefordeling mellom eier og selskapets organer. Det skal være klare ansvarsforhold mellom styret og eier og dokumentasjon/notoritet i forhold til vedtak og beslutninger som fattes.

Begrunnelsen for dette prinsippet er at byrådet vil unngå at det utvikles en praksis med instruksjon utenom eierforumet. Slik praksis kan skape en uryddig ansvars- og rollefordeling mellom kommunen og selskapets organer (styre). Like viktig er mangelen på notoritet i slike styringskanaler. Manglende dokumentasjon i form av protokoller mv. kan medføre uklarhet om ansvarsforholdene i forhold til beslutninger som fattes.

Dersom kommunen vil instruere et styre i en sak, må kommunen utøve eiermakten, eventuelt sammen med andre aksjonærer, gjennom vedtak på generalforsamlingen. Dette gjelder også forventninger kommunen har til selskapet som den vil skal være bindende for selskapet.

Kommunen eller andre aksjeeierne kan ikke – i egenskap av aksjeeiere – engasjere seg i den daglige ledelsen eller forvaltningen av selskapet. Det er styret som handler på vegne av aksjeeierne, og har ansvaret for selskapets drift og hvordan virksomheten skal organiseres.

Dette forbudet gjelder også selv om aksjeeierne handler gjennom generalforsamlingen. Eierne kan imidlertid påvirke styrets forvaltning ved meningsytringer, «signale» mv.

Både i og utenfor generalforsamlingen har kommunen og enhver annen eier full rett til å gi uttrykk for sin mening om selskapets forvaltning. Det er like fullt styrets ansvar å fatte de beslutninger som styret mener er riktige for selskapet.

For gjensidig informasjonsutveksling og diskusjon mellom kommunen og selskapene om selskapenes resultater, utvikling og planer påpekes det i byrådssaken at det er hensiktsmessig å etablere jevnlig kontaktmøter. Det kan også arrangeres eier-/strategiseminarer der eier møter selskapets styre og daglige ledelse til samtaler om strategiske planer og eiers synspunkter på disse. Dialogen mellom eier og styre er også nødvendig ved viktige, prinsipielle og/eller strategiske beslutninger.

Kommunerevisjonen legger til grunn at det bør være etablert rutiner og praksis som sikrer at disse forholdene ivaretas. Slike rutiner vil bidra til redusert risiko for at instruksjoner gjøres utenfor generalforsamling, og bidra til å sikre en forutsigbar og dokumenterbar eierstyring.

Særlig om konsern:

Aksjeloven inneholder ingen regler som særskilt regulerer eierstyringen i konsernforhold. De alminnelige reglene vil derfor gjelde også i forholdet mellom mor- og datterselskap.

I praksis er det imidlertid ofte slik at konsern drives som «...en økonomisk og organisasjonsmessig enhet hvor det vil være en målsetting å utnytte konsernet samlede ressurser optimalt». ¹ I konsern eksisterer også fenomener som ikke er særskilt regulert i aksjeloven:

Styret i morselskapet betegnes ofte som «konsernstyret». I praksis vil konsernstyret ofte utøve myndighet i saker som omfatter hele konsernet. I henhold til aksjeloven har konsernstyret ingen særlig rolle. Aksjelovens utgangspunkt er at styret i morselskapet har det overordnede ansvaret for morselskapets forvaltning, jf. aksjelovene § 6-12 første

¹ NOU 1996:3 s. 87

ledd. I medhold av dette forvaltningsansvaret er det styret i morselskapet som normalt utøver morselskapets aksjonærrettigheter i datterselskapet. Forvaltningen av datterselskapene ligger på den annen side til styrene i datterselskapene.

Den daglige lederen i morselskapet har ofte tittelen «konsernsjef». Aksjelovene regulerer ikke posisjonen som konsernsjef. Likevel kan konsernsjefen i praksis spille en viktig rolle som konsernets ansikt utad, som tilrettelegger av saker for konsernstyret og som selvstendig beslutningstaker. Konsernsjefen er ofte daglig leder i morselskapet, men etter omstendighetene kan forvaltningen av morselskapets eierinteresser falle innunder den daglige ledelse, jf. aksjelovene § 6-14 første ledd, til tross for at denne oppgaven normalt tilligger styret. I praksis fungerer ofte konsernsjefen som generalforsamling i heleide datterselskaper.

Konsern har ofte en konsernledelse. Denne består typisk av konsernsjefen og et utvalg ledere for fellesfunksjoner og ledere for konsernets forretningsområder, f.eks. ledere i datterselskapene. I likhet med konsernsjefen og konsernstyret er heller ikke konsernledelsen et selskapsorgan i aksjelovens forstand. Konsernsjefen og konsernstyret kan i egenskap av henholdsvis morselskapets daglige leder og morselskapets styre i alminnelighet delegere oppgaver til konsernledelsen. De kan imidlertid ikke fraskrive seg det overordnede ansvaret, herunder instruksjons- og omgjøringsmyndigheten.

Ivaretagelse av samfunnsansvar

Oslo kommunes prinsipper for god eierstyring av aksjeselskaper inneholder krav til ivaretagelse av samfunnsansvar. Det presiseres at utøvelsen av prinsippene må tilpasses kommunens mål med eierskapet og eierandelen i det enkelte selskap.

Prinsipp 2 lyder «Aksjeselskapene skal være bevisste sitt samfunnsansvar.» Om prinsippet står det følgende:

Byrådet vil at selskapene som kommunen har eierskap i skal vise samfunnsansvar. Kjerneverdier innen samfunnsansvaret er bl.a. å verne om miljøet og sikre gode sosiale forhold. Målet er at selskapene skal ivareta et godt omdømme gjennom arbeidet med samfunnsmessige spørsmål, noe som antas både å ha en egenverdi, men også virke positivt inn på selskapenes forretningsmessige resultater.

Det har altså en egenverdi å opptre etisk riktig og vise samfunnsansvar. Det vil også kunne virke positivt økonomisk. Dersom samfunnsansvar ikke ivaretas medfører det risiko for eier, både omdømmemessig og potensielt økonomisk. Kommunerevisjonen legger derfor til grunn at det er viktig at eier, gjennom sin dialog med selskapet/selskapene forsikrer seg om at disse har oversikt over vesentlige risikoområder, det vil si blant annet virksomhetsområder og prosesser som er risikoutsatt når det gjelder ivaretagelse av samfunnsansvar.

I fortsettelsen av dette er det også nødvendig at eier er kjent med hvilke samfunnsansvarsområder som er mest relevante for selskapet/selskapene og hvilken risiko disse står overfor innenfor de ulike samfunnsansvarsområdene. Disse samfunnsansvarsområdene er:

Eierstyringsprinsippene presiserer at selskapene skal ha etiske regler som minst tilsvarer kommunens etiske regler, jf. bystyrevedtak 392/07. Økonomi og etikk bør forenes i tenkningen for hele virksomheten, alt fra valg av samarbeidspartnere til investeringer i miljø og ansattes arbeidsvilkår. Etiske spørsmål skal ikke være løsrevet fra arbeidet med forretningsstrategi og virksomhetsutvikling.

Eierstyringsprinsippene fastslår også at selskapene skal arbeide aktivt for å hindre misligheter og korrupsjon. Byrådet forventer at styrene iverksetter tiltak, rutiner og systemer som sikrer en forsvarlig økonomistyring og god intern kontroll i selskapene.

Videre skal selskapene bidra til økt verdiskaping ved å gjennomføre gode prosesser ved anskaffelser (effektiv ressursbruk ved anskaffelser). Bruk av konkurranser basert på forretningsmessighet og likebehandling forutsettes. Enkelte selskaper som driver virksomhet som tjener allmennhetens behov og som i hovedsak er finansiert av det offentlige omfattes av lov om offentlige anskaffelser. Styrene må derfor avklare om selskapet omfattes av lov om offentlig anskaffelser og eventuelt påse at dette regelverket etterleves.

Byrådet forventer videre at selskapene har planer og systemer for HMS-arbeidet og at det gjøres et systematisk arbeid for å sikre et godt og trygt arbeidsmiljø. Det samme gjelder sikkerhet for befolkningen for øvrig. Byrådet forventer derfor at selskapene vektlegger arbeidet med tiltak som virker forebyggende.

Prinsippene fastslår videre at selskapene skal være bevisste sitt miljøansvar. Langsiktig verdiskaping forutsetter effektiv bruk av ressursene og minimalisering av påvirkning på det ytre miljø. Selskapene bør derfor ha en miljøeffektiv drift der verdiskapingen skjer til lavest mulig miljøbelastning. Selskapene oppfordres til å miljøsertifisere egen virksomhet, jf. bystyrets vedtak 167/03, som innebærer fokus på miljøhensyn ved innkjøp, avfallsminimering og -sortering, miljøvennlig transport, enøk og utslipp. Ved anskaffelser skal selskapene være bevisst de miljømessige konsekvenser av anskaffelsen og stille miljøkrav til sine leverandører.

For å utnytte samfunnets ressurser best mulig fremhever byrådet i prinsippene arbeidet med likestilling. Likestillingsarbeidet i selskapene, herunder rekruttering, opplæring og avansement, bør ha bedre ressursutnyttning og lønnsomhet som et sentralt utgangspunkt. Det gjelder også inkludering av minoriteter, eldre og yrkeshemmede. Byrådet forventer at styrene i selskapene er bevisst disse forholdene i forvaltningen av selskapene.

Byrådet som eier forventer i prinsippene videre at selskapene sikrer egen drift, egne ansatte og eget nærmiljø mot ulykker (samfunnssikkerhet). NOU 2006:6 «Når sikkerhet er viktigst» beskriver prinsipper for god sikkerhetskultur i virksomheter med ansvar for kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner. Byrådet har forventninger til at selskaper med slik infrastruktur og funksjoner er bevisst med å bygge en slik sikkerhetskultur.

Det fremheves i prinsippene at det er styrene og selskapenes ledelse som har ansvaret for å sikre at de samfunnsmessige sidene ved virksomheten blir ivaretatt. Styrene må avveie positive og negative implikasjonene ved samfunnsansvaret, herunder verdiskaping og kostnader, på en slik måte at eiernes interesser blir ivaretatt. Byrådet forventer derfor at styrene har oppmerksomhet om selskapets samfunnsansvar i sin

forvaltning av selskapene. Byrådet forventer at styrene tar temaene inn i årsplanene for styret og har en planmessig behandling av hvert enkelt tema i løpet av året. Byrådet forventer at selskapene redegjør for sitt arbeid på disse områdene i årsberetningen. Disse temaene bør også være en del av den ordinære kommunikasjonen mellom kommunen og selskapene.

Der eier blir oppmerksom på risiko knyttet til selskapets/konsernets ivaretagelse av samfunnsansvar, legger Kommunerevisjonen til grunn at eier bør følge opp den avdekkede risiko i eierstyringen.

Systemer og rutiner som kan bidra til å redusere risikoen for uønskede hendelser

Det fremgår også av eierstyringsprinsipp 2 at byrådet forventer at styrene i selskapene iverksetter tiltak, rutiner og systemer som sikrer en forsvarlig økonomistyring og god intern kontroll i selskapene.

Det fremgår av eierstyringsprinsipp 10 at det skal være åpenhet knyttet til kommunens eierskap i aksjeselskaper. I denne sammenheng har byrådet presisert at det vil se til at de aksjeselskapene som er omfattet av offentlighetsloven etablerer systemer og rutiner som tilfredsstillende loven og offentlighetens behov for informasjon og innsyn.

For å håndtere risiko knyttet til ivaretagelse av samfunnsansvar legger Kommunerevisjonen til grunn at eier bør ha klargjort om selskapene har etablert hensiktsmessige systemer og rutiner for å redusere risikoen for uønskede hendelser.

Vedlegg 2 Uttalelse fra byrådsavdeling for miljø og samferdsel

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel



Kommunerevisjonen
Fredrik Selmers vei 3
0663 OSLO

Deres ref: 19/00205-28 Vår ref. (saksnr): 201902908-10 Saksbeh: Edith Grung-Olsen, 90103288 Dato: 06.12.2019

Eierskapskontroll - samfunnsansvar i konsern - Sporveien AS rapport til uttalelse

Det vises til Deres brev datert 14.11.2019 vedrørende ovennevnte. Svarfrist er satt til 05.12.2019.

Følgende spørsmål er stilt:

1. *Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?*

Svar: Byrådsavdeling for miljø og samferdsel har via korrespondanse med Kommunerevisjonen, oppstartsmøte, samt møte vedrørende forhåndspresentasjon den 05.11.2019 blitt holdt orientert om prosjektet, herunder prosjektets hensikt. Informasjon om prosjektets hensikt har således vært tilstrekkelig klar.

2. *Har byråden kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?*

Svar: Det fremgår av rapporten at undersøkelsen er basert på «Kommunerevisjonen i Oslo sin metode for eierskapskontroll», som er benyttet i tidligere eierskapskontroller vedrørende aksjeselskaper som Oslo kommune eier helt eller delvis. Byrådsavdelingen er ikke fullt ut kjent med «Kommunerevisjonen i Oslo sin metode for eierskapskontroll», utover de kriteriene som er oppgitt og lagt til grunn i undersøkelsen. Forøvrig har Byrådsavdelingen ingen kommentarer til de forhold som er undersøkt, anvendte kilder eller data som er benyttet.

3. *Har byråden kommentarer til kriteriene for eierskapskontroll som ligger til grunn for våre konklusjoner? I tilfelle hvilke?*

Svar: Byrådsavdelingen er orientert om at det er lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmenaksjeselskaper (allmennaksjeloven), Anbefalinger om eierstyring,

selskapsledelse og kontroll, KS 2015, samt byrådssak 273/11 Oslo kommunenes prinsipper for god eierstyring som utgjør de kriterier som er benyttet i saken. Byrådssak 273/11 har et vedlegg det også vises til i saken og som omhandler Rolle- og ansvarsfordeling mellom styret og eier i aksjeloven. Vedlegget gir en kort redegjørelse for aksjelovens regler om eiers og styrets ansvar og roller. Byrådsavdelingen anser dette vedlegget som klargjørende mht ansvars- og oppgavefordelingen mellom styret og eier, basert på aksjelovens bestemmelser.

For øvrig tiltres kriteriene som er lagt til grunn i undersøkelsen.

4. *Hva er byrådets samlede vurdering av rapportens konklusjoner?*

Svar: Byrådsavdelingen er tilfreds med at Kommunerevisjonen fastslår at byråden og morselskapet hadde etablert rutiner og praksis for eierstyringsdialogen som kunne bidra til en ryddig dialog og etterlevelse av aksjelovens krav. Det fremgår at både byråden og morselskapets styre hadde kjennskap til relevante samfunnsområder for konsernet og oppgav å følge opp risiko.

Kommunerevisjonen mener likevel det er enkelte svakheter og forbedringsområder og trekker frem at byråden ikke hadde sikret seg rapportering om arbeidet med alle samfunnsansvars-områder og mener at oppfølging av risiko i stor grad var hendelsesbasert.

Byrådsavdelingen deler ikke fullt ut disse synspunktene.

Samfunnsansvar-temaene er en del av den faste kommunikasjonen mellom eier og selskapet på tertialmøtene. Sporveien rapporterer i tillegg skriftlig på disse temaene gjennom sine årsrapporter. Denne praksisen er i tråd med de forventningen byrådet stiller på dette området og fremgår av byrådssak 273/11 side 8.

Internkontroll, herunder risiko, er fast punkt på all tertialmøter mellom selskapet og eier. I tillegg er det et fast informasjonspunkt på selskapets generalforsamlinger. Byrådsavdelingen mener derfor at oppfølging av internkontroll, herunder risiko, er en integrert del av eieroppfølgingen og ikke kun hendelsesbasert.

Kommunerevisjonen påpeker også at det er få spor av at byråden har fulgt opp styret for å sikre effektiv bruk ved anskaffelser og at dette er viktig, gitt det betydningsfulle selskapet Sporveien er.

Byråden følger opp alle Sporveiens større anskaffelser, så som anskaffelse av nye trikker, innkjøp av nytt TBTC anlegg osv. Gjennom Sporveien forbedringsprogram BEST 2015 og BEST 2020 er anskaffelser et av effektiviseringsområdene Sporveien fokuserer på. Sporveien rapporterer fast på forbedringsprogrammet ved hvert tertialmøte i tillegg til skriftlig redegjørelse via års-rapporteringen. Eier følger således med på Sporveiens effektiviseringsarbeid – også på anskaffelsesområdet.

5. *Oppfattes rapporten som nyttig? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har fremkommet som svar på ovennevnte spørsmål*

Svar: Rapporten setter fokus på viktige og sentrale områder i eierdialogen og oppleves derfor som nyttig i den videre utvikling av denne.

6. *Hvordan vurderes rapportens oppbygging og språkbruk?*

Svar: Byrådsavdelingen anser rapportens oppbygging som ryddig og oversiktlig.

Med vennlig hilsen

Inger-Anne Ravlum
kommunaldirektør

Anne Sigrid Hamran
seksjonssjef

Godkjent elektronisk

Kopi: Sporveien AS

Vedlegg 3 Uttalelse fra styret i Sporveien AS og datterselskapene



Kommunerevisjonen
Fredrik Selmers vel 3
0663 OSLO

Att: Revisjonsrådgiver Nina Merethe Vestlund

Unntatt offentlighet jf. Offl. §§ 13,14,23

Deres ref.	Vår ref.	Tlf.	E-post	Dato
		907 39 750	marianne.vik@sporveien.com	05.12.2019

Eierskapskontroll i Sporveien AS

1. Innledning

Det vises til brev til Sporveien AS (heretter «Sporveien») fra Kommunerevisjonen av 14.11.2019 om eierskapskontroll vedrørende samfunnsansvar i konsern – Sporveien AS rapport til uttalelse. Det bes i brevet om tilbakemelding på rapporten fra styret i Sporveien innen utløpet av 05.12.19.

Rapporten omhandler Byrådets eieroppfølging av Sporveien AS og Sporveiens eieroppfølging av datterselskaper.

Styret i Sporveien AS behandlet rapporten i sitt møte 03.12.19. Styrene i datterselskapene Sporveien Trikken AS og Sporveien T-banen AS behandlet rapporten i sine styremøter 02.12.19 og styret i Unibuss AS har fått rapporten til uttalelse. Sporveien med datterselskaper har utarbeidet en, felles besvarelse.

Sporveien opplever at prosjektets hensikt har vært klar og har ikke spesielle synspunkter på metoden som har blitt brukt. Sporveien er tilstrekkelig orientert om kriteriene som er lagt til grunn for eierskapskontrollen og Kommunerevisjonens konklusjoner. Rapporten fremstår som ryddig og oversiktlig.

2. Sporveiens samlede vurdering av rapportens konklusjoner

Sporveien noterer seg at Kommunerevisjonen finner at etablerte rutiner og praksis for styringsdialogen mellom Sporveien og eier er tilfredsstillende og i tråd med aksjelovens krav.

Sporveien er underlagt lov om offentlige anskaffelser og etterlever bestemmelsene i denne og i annet relevant regelverk. Sporveien er opptatt av effektiv ressursbruk ved anskaffelser og tilstreber kostnadseffektive anskaffelser med konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, forholdsmessighet og etterprøvnbarhet. Gjennom forbedringsprogrammet «Best 2020» har selskapet en ambisjon om å effektivisere virksomheten med 375 mkr i strategiperioden 2016-2020 gjennom økt produktivitet, kostnadsreduksjon og økte inntekter. Effektive anskaffelser står sentralt i dette arbeidet.

Sporveien erfarer at risikorapporteringen til styret, i regi av prosessene i Risk Management Forum, er tillagt stor betydning og positiv verdi i Kommunerevisjonens funn og konklusjoner. Det viser at



Sporveien jobber godt og effektivt med risikostyring. Ekstern revisor har uttrykt tilsvarende tilfredshet med dette arbeidet. Det understrekes at datterselskapene også foretar egne risikovurderinger.

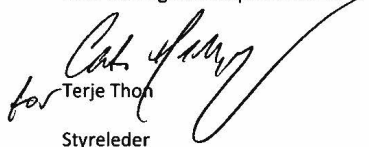
Kommunerevisjonen er opptatt av at Sporveiskonsernet har en integrert styringsmodell som tilrettelegger for konsernstyring. Sporveien erfarer at dette byr på mange fordeler, først og fremst ved at gevinstene med å tilhøre et konsern kan ivaretas. Sporveien er vel innforstått med at hvert konsernselskap skal ledes i henhold til aksjelovens bestemmelser, og styringsmodellen er basert på dette viktige utgangspunktet. Sporveien mener å ha gode rutiner for å sikre at informasjon om risiko knyttet til datterselskapene tilflyter styret i morselskapet som eier. Styret i morselskapet har full tillit til at Konsernsjefen rapporterer for samtlige forretningsområder og datterselskap, og dessuten er daglige ledere i datterselskapene jevnlig og rapporterer i morselskapets styre. Beslutninger som treffes i morselskapets styre som gjelder konsernet, er således basert på full informasjon om datterselskapenes virksomhet. Sporveien har også gode rutiner for å sikre at Konsernsjefen som styreleder i hvert enkelt datterselskap, sørger for at datterselskapets interesser ivaretas, slik at beslutninger fattes iht. til aksjelovens bestemmelser.

Styret ønsker å takke Kommunerevisjonen for et godt samarbeid i anledning eierskapskontrollen. Sporveien setter pris på nyttige innspill i vårt kontinuerlige arbeid med eierstyring, selskapsledelse og samfunnsansvar. Det vurderes dithen at Kommunerevisjonens rapport gir en god overordnet attest til Sporveien på disse områdene. For øvrig tas Kommunerevisjonens konklusjoner og innspill til forbedringer, til etterretning.

3. Avslutning

Vi håper vi med dette har besvart Kommunerevisjonens spørsmål. Hvis det likevel skulle være spørsmål, vennligst ta kontakt med konserndirektør Økonomi og Finans (CFO) Marianne Vik på epost marianne.vik@sporveien.com eller telefon 907 39 750.

Med vennlig hilsen Sporveien AS


for Terje Thon
Styreleder



Oslo kommune
Kommunerevisjonen

Grenseveien 88, 0663 OSLO
Telefonnummer: 23 48 68 00
Telefaksnummer: 23 48 68 01

www.krv.oslo.kommune.no
postmottak@krv.oslo.kommune.no